

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΣΜΟΝ ΕΓΧΟΛΗΤΙΟΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΕΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ - ΔΟΓΜΑ - ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΚΑΙ

ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΑΙ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑΔΗ - ΘΕΟΛΟΓΟΥ-ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ

Α. Ο λόγος του Θεού περιλαμβάνει και την Αγίαν Γραφήν και την Ιεράν Παράδοσιν.

Αιρετικός: Θα ήθελες, κ. ορθόδοξε, να συζητήσουμε περί της Παραδόσεως; Το θέμα αυτό είναι ίσως η βασικώτερη διαφορά ανάμεσα στην λεγόμενη Ορθόδοξη Εκκλησία και στην δική μας την Ευαγγελική. Η Παράδοσις, πιστεύομεν εμείς, είναι σαν τον ασκόν του Αιόλου. Αν τον ανοίξεις, ξεσπούν οι συμφορές. Όλες οι πλάνες της Ορθόδοξης Εκκλησίας προέρχονται ακριβώς από τις Παραδόσεις. Εμείς δεχόμεθα μόνον τον Λόγον του Θεού κι όχι τις Παραδόσεις οι οποίες και ακυρώνουν τον Λόγον του Θεού. Και προς απόδειξιν των λόγων μου σου φέρνω τα εξής χωρία εκ της Κ.Δ. "Διατί και υμείς παραβαίνετε την εντολήν του Θεού δια την παράδοσιν υμών;" (Ματθ. ιε', 3). Και ολίγον κατωτέρω: "Και ηκυρώσατε τον Λόγον του Θεού δια την παράδοσιν υμών" (Ματθ. ιε', 6). Και ο ευαγγελιστής Μάρκος σημειώνει: "Μάτην δε σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας εντάλματα ανθρώπων. Αφέντες την

εντολήν του Θεού κρατείτε την παράδοσιν των ανθρώπων. (Μάρκ. ζ' 7-8). Θα ήθελες, λοιπόν, κ. Ορθόδοξε, να συζητήσουμε γι' αυτήν την Παράδοσιν;

Ορθόδοξος: Και βέβαια δέχομαι να συζητήσουμε το θέμα της Παραδόσεως. Βιάστηκες όμως να χαρακτηρίσεις την Ιεράν Παράδοσιν της Ορθοδόξου Εκκλησίας ως ασκόν του Αιόλου που σκορπίζει συμφορές. Όσο για τα εδάφια που μου ανέφερες έχω να σου είπω ότι εις αυτά πρόκειται: Πρώτον: περί ανθρωπίνων παραδόσεων. Δεύτερον: ότι οι παραδόσεις αυτές ακύρωναν το Λόγο του Θεού. Η δική μας Ιερά Παράδοσις όχι μόνον δεν ακυρώνει τον Λόγον του Θεού, αλλά αποτελεί μέρος αυτού. Είναι ισόκυρη προς την Γραφήν.

Αιρετικός: Πώς αποτελεί η Παράδοσις μέρος του Λόγου του Θεού; Όλοι ξέρουμε ότι άλλο ο Λόγος του Θεού και άλλο η Παράδοσις. Αυτό το δέχεται και η Ορθόδοξος Εκκλησία, ότι δηλαδή απ' τη μια μεριά έχουμε τον Λόγο του Θεού και απ' την άλλη την Παράδοσιν, που είναι κάτι άλλο από τον Λόγο του Θεού.

Ορθόδοξος: Πέφτεις έξω, αγαπητέ. Μπερδεύεις δυό πράγματα διάφορα μεταξύ τους. Όταν λέγεις Λόγος Θεού, εννοείς τον γραπτόν Λόγον του Θεού που περιλαμβάνεται μέσα στην Πάλαιαν Διαθήκην και Καινή Διαθήκη [Εφεξής θα σημειώνουμε δια του Π.Α την Παλαιάν Διαθήκην, δια του Κ.Δ την Καινήν Διαθήκην, δια του Α.Γ. την Αγίαν Γραφήν και δια του Ι.Π. την Ιεράν Παράδοσιν.] Ξεχνάς ότι αυτός ονομάζεται γραπτός Λόγος του Θεού. Ομιλείς λοιπόν περί Λόγου του Θεού γενικώς και αορίστως και αποφεύγεις να μιλήσεις περί γραπτού Λόγου του Θεού, διότι αν είπεις: "γραπτός Λόγος του Θεού", θα καταλάβει ο καθένας ότι άρα υπάρχει και προφορικός Λόγος του Θεού. Θέλεις μάλλον να είπεις ότι: Ο Λόγος του Θεού είναι μόνον γραπτός.

Αιρετικός: Βεβαιότατα. Ο Λόγος του Θεού ήταν και είναι μόνον γραπτός.

Ορθόδοξος: Εννοείς ως Λόγον του Θεού την Αγίαν Γραφήν και μόνον; Μπορείς να μου αποδείξεις βάσει της Α.Γ. ότι η Α.Γ. μόνη είναι όλος και ο μόνος Λόγος του Θεού, οπότε δεν θα υπήρχε θέσις για την Παράδοσιν;

Αιρετικός: Δεν μπορώ να σου το αποδείξω, αλλ' είναι κάτι αυτονόητο, κάτι που όλοι το δεχόμεθα.

Ορθόδοξος: Δεν είναι τίποτε αυτονόητον, ούτε όλοι το δεχόμεθα έτσι. Οφείλεις να το αποδείξεις. Αν θα έχεις λίγη υπομονή, θα ιδείς ότι και η ίδια η Α.Γ. ήταν κάποτε προφορική Παράδοσις και μετά κατεγράφη.

Αιρετικός: Εγώ ξέρω ότι ο Λόγος του Θεού είναι

γραπτός και μόνον γραπτός, όχι δηλ. προφορικός και ότι η Παράδοσις είναι προφορική και μόνον προφορική. Τα δυό αυτά είναι αντίθετα μεταξύ τους. Το ένα ακυρώνει το άλλο, όπως λέγει ο Κύριος στα εδάφια Ματθ. ιε, 3, 6 Μάρκ. ζ' 7-8.

Ορθόδοξος: Πρώτον: δεν μπορείς να αποδείξεις ότι ο Λόγος του Θεού είναι μόνον γραπτός. Δεν μπορείς να αποδείξεις ότι η Α.Γ. είναι όλος ο Λόγος του Θεού. Εγώ μπορώ να σου αποδείξω ότι η ίδια η Α.Γ. ήταν προηγουμένως Παράδοσις προφορική που κάποτε κατεγράφη.

Αιρετικός: Αυτό, φυσικά, το δέχομαι. Θέλω να είπω όμως ότι άπαξ και κατεγράφη έπαυσε να είναι παράδοσις και έγινε Γραφή. Ο,τι έμεινε εκτός Γραφής είναι απορριπτέον και δεν έχει κύρος, διότι δεν έχουμε καμμιά εγγύησιν ότι διετηρήθη ακέραιον και δεν αλλοιώθηκε, αφού ξέρουμε ότι τα μεν γραπτά διατηρούνται ακέραια τα δε προφορικά αλλοιώνονται όχι μόνον από τον ένα χρόνο στον άλλο, αλλά και από τον ένα μήνα στον άλλο κι απ' την μια εβδομάδα στην άλλη κι από τη μία ημέρα στην άλλη.

Ορθόδοξος: Οφείλεις να αποδείξεις τις εξής προτάσεις: Ότι όλα τα γραπτά διατηρούνται αναλλοίωτα. Άρα και η Α.Γ. διετηρήθη αναλλοίωτη. Ότι, όλα τα προφορικά αλλοιώνονται, άρα και η Παράδοσις αλλοιώθηκε. Άλλωστε για το σημείο αυτό θα μιλήσουμε διεξοδικώς μετ' ολίγον.

Αιρετικός: Αυτά είναι σοφίσματα. Ας μη τα συζητάμε. Θέλω τώρα να παρατηρήσω για κείνο που είπες στην αρχή ότι δηλ. η Παράδοσις συμπληρώνει την Γραφήν και ότι είναι ισόκυρη. Όλοι ξέρουμε ότι οι Παραδόσεις αλλάζουν από εποχή σε εποχή και από τόπο σε τόπο. Ενώ η Αγία Γραφή δηλ. ο Λόγος του Θεού δεν

αλλάζει, δεν μεταβάλλεται δεν αλλοιώνεται, αλλά, κατά την ίδια την Γραφήν, "μένει εις τον αιώνα" (Α' Πέτρ. α' 25) και δεν παρέρχεται (Ματθ. κδ' 35). Εφόσον, λοιπόν, αι Παραδόσεις ποικίλλουν και αλλάσσουν δεν μπορεί να είναι Λόγος Θεού. Εκτός εάν στην αμηχανία σου να απαντήσεις επινοείς νέα σοφίσματα.

Β. Υπό ποιες έννοιες δέχεται η Ορθόδοξ. Εκκλησία την Ι.Π.;

Ορθόδοξος: Αγαπητέ, δεν πρόκειται για σοφίσματα αλλά για καθάρες έννοιες τις οποίες δεν σκέφθηκες ποτέ επειδή σου διέστρεψαν τον νουν οι διδάσκαλοι σου. Δεν έχεις ορθές ούτε ακριβείς έννοιες ούτε για την Αγία Γραφή ούτε για την Ιεράν Παράδοσιν. Δεν γνωρίζεις τι είναι Παράδοσις και τι δέχεται η Ορθόδοξος Εκκλησία σαν Ιεράν Παράδοσιν, υπό ποιανέννοιαν εννοεί η Ορθόδοξος Εκκλησία την Παράδοσιν. Γι αυτό θα χρειασθεί να σου αναπτύξω τι είναι Παράδοσις, ποιες οι έννοιες της και ποιάν παράδοσιν δέχεται η Ορθόδοξος Εκκλησία ως Ιεράν Παράδοσιν ισόκυρον προς την Γραφήν, αλλά και τι συμβαίνει με τις Παραδόσεις που ποικίλλουν και μεταβάλλονται. Εσύ πάντως οφείλεις να αποδείξεις αν μπορείς σαν μεταβαλλόμενη εκείνη την Παράδοσιν που δέχεται η Ορθ. Εκκλησία σαν ισόκυρη και άρα αμετάβλητη. Τότε θα έχεις δίκαιον.

Αιρετικός: Όστε η Ορθ. Εκκλησία έχει άλλην Παράδοσιν ισόκυρον και αμετάβλητην και άλλη που ποικίλλει και μεταβάλλεται;

Ορθόδοξος: Σου είπα ήδη ότι πρώτα πρέπει να μάθεις ποιες έννοιες της Παραδόσεως έχει η Εκκλησία μας και μετά να αποφανθείς και να την πολεμήσεις. Υπάρχει δηλαδή ο κίνδυνος να πολεμήσεις μίαν έννοιαν της Παραδόσεως, την οποίαν ούτε η Ορθόδοξος Εκκλησία παραδέχεται. Γι' αυτό θα πρέπει να ακολουθήσουμε μία συστηματική έρευνα γύρω από την Παράδοσιν. Να εξετάσουμε ποια η έννοια της Παραδόσεως και ποιες διακρίσεις κάνει η Ορθόδοξη Εκκλησία στην έννοια της Παραδόσεως.

Αιρετικός: Το δέχομαι. Ας αρχίσουμε λοιπόν από την πρωταρχική έννοια της Παραδόσεως.

Γ. Τι είναι Παράδοσις;

Ορθόδοξος: Λεκτικά η λέξις Παράδοσις κατά γενικωτάτην σημασίαν είναι και η ενέργεια του παραδίδειν αλλά και κάθε τι που παραδίδεται δηλ. ό,τι πράγμα παραδίδεται. Είναι δυνατόν το παραδεδομένο να είναι κάτι το υλικό ή και το πνευματικόν. Υπό το πνευματικόν εννοούμε διάφορες ιδέες κλπ. Ως προς την μορφήν το παραδοθέν μπορεί να είναι γραπτόν ή προφορικόν. Αυτό το τελευταίον δεν αλλάζει τα πράγματα. Δηλαδή είναι δυνατόν το παραδοθέν προφορικώς να γραφή. Δεν παύει όμως να αποτελεί Παράδοσιν έστω και γραπτήν. Δηλαδή η έννοια της Παραδόσεως δεν παύει να υπάρχει στα γραπτά. Και τα γραπτά είναι Παράδοσις, αλλά γραπτή. Ως προς την προέλευσίν της είναι δυνατόν αυτή να προέρχεται από τον ίδιο τον Θεόν και άρα να έχει θείαν αυθεντίαν ή από τους ανθρώπους. Έτσι μιλάμε γενικώς περί θρησκευτικών, εθνικών, οικογενειακών κλπ. Παραδόσεων. Αυτά γενικώς περί Παραδόσεως. Όμως ειδικώτερα στο θέμα μας περί Παραδόσεως παρατηρούμεν ότι ο Κύριος την διδασκαλίαν του και τα θαύματα του τα μετέδωσε στους αποστόλους προφορικώς, αφού ουδέν γραπτόν μας άφησε ο ίδιος. Τι, λοιπόν; Όταν οι απόστολοι κατόπιν κατέγραψαν μερικές διδασκαλίες και έργα Του, δηλαδή τις παραδόσεις Του, τα γραπτά αυτά έπαψαν να είναι Παράδοσις; Έπαυσαν μόνον να είναι προφορικά. Απετέλεσαν γραπτήν παράδοσιν. Ότι δε εθεωρούντο, και τα γραπτά Παράδοσις αποδεικνύεται, εκτός των άλλων, και από τα λόγια του αποστόλου Παύλου, ο οποίος παραγγέλλει εις τους Θεσσαλονικείς "στήκετε και κρατείτε τας παραδόσεις, ας παρελάβετε, είτε δια λόγου είτε δι' επιστολής ημών." (Β' Θεσσαλ. β' 15). Δηλαδή τις παραδόσεις του χαρακτηρίζει αδιαφόρως και αδιακρίτως ως "είτε δια λόγου είτε δι' επιστολής ημών", ήτοι προφορικός ή γραπτός. Επομένως παράδοσιν εννοούμεν, ασχέτως καταγραφής της πάσαν διδασκαλίαν του Κυρίου. Υπό μίαν ειδικωτέραν σημασίαν συνηθίσαμε να ονομάζομε Παράδοσιν τας αμετάβλητους διδασκαλίας του Κυρίου που δεν κατεγράφησαν στην ΚΔ. Υπό μίαν ευρυτέραν έννοιαν ονομάζομεν και εμείς και σεις τα εκκλησιαστικά καθεστώτα που ποικίλλουν και μεταβάλλονται. Αυτά τα τελευταία δεν τα διδάσκει η Ορθόδοξη Εκκλησία σαν ισόκυρα προς την Γραφήν. Όταν κατηγορείτε την Εκκλησία ότι η Παράδοσις της

μεταβάλλεται, δεν ωφελείσθε εις τίποτα, διότι ή ίδια η Εκκλησία διδάσκει ότι αυτή η Παράδοσις, των εκκλησιαστικών καθεστώτων δηλαδή, μεταβάλλεται και ποικίλλει. Δηλαδή η Εκκλησία δεν θεωρεί ισόκυρον προς την Γραφήν τα εκκλησιαστικά καθεστώτα. Η Ορθόδοξη Εκκλησία κάνει διάκρισιν της Παραδόσεως εις στενήν, δηλαδή την ισόκυρον, και ευρείαν δηλαδή τα Εκκλησιαστικά καθεστώτα. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η ευρεία δεν είναι υποχρεωτική δια τους πιστούς.

Αιρετικός: Σε άκουσα με προσοχήν, αλλά πιστεύω ότι η διάκρισις αυτή που κάνεις στην Παράδοσιν είναι επινόησις της στιγμής μερικών για να ξεφύγετε τον σκόπελον και ότι η Ορθόδοξος Εκκλησία δεν κάνει επισήμως αυτήν την διάκριση/. Η διάκρισις αυτή δεν αποτελεί διδασκαλίαν της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Ορθόδοξος: Πέφτεις έξω, αγαπητέ. Αυτό είναι το γνήσιον φρόνημα της Εκκλησίας όπως εξ άλλου διατυπώνεται και στις Δογματικές της. Έτσι ο μεν Ανδρούτσος στην "Δογματικήν της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας", στην σελίδα 3, γράφει: "Είπομεν, ότι τα δόγματα είναι η έκφρασις του περιεχομένου της πίστεως, τούτο δ' αποτελεί το πρώτον και ουσιώδες αυτών γνώρισμα. Αλλά μην το περιεχόμενον της πίστεως πορίζει ημίν η Αποκάλυψις, ήτοι η του Κυρίου και των Αποστόλων διδασκαλία ή από γενεάς εις γενεάν παραδιδομένη και εν τε τη Γραφή και εν άλλοις μνημείοις αποτεταμιευμένη, η Παράδοσις εν ευρεία εννοία. Είναι φανερόν, ότι πάν δόγμα πρέπει να είναι απηρυσμένον από της πηγής της Αποκαλύψεως, ήτις νοούμενης της Παραδόσεως εν στενή εννοία, εν αντιθέσει προς την έγγραφον διδασκαλίαν της Αγίας Γραφής, ως περιλαμβανούσης διδάγματα περί πίστεως, ή ουδαμώς ή σκιωδώς περιεχόμενα εν τη Γραφή δύναται να διακριθί εις δύο ισοκύρους κατά πάντα πηγάς, την αγίαν Γραφήν και την Ιεράν Παράδοσιν εν στενή εννοία". Και ο Μεσολωράς εις την Συμβολικήν του (Τομ. Β', Τευχ. Α', σελ. 69) γράφει: "Αποστολική κυρίως Παράδοσις είναι ο μη εν τοις Ευαγγελίοις γεγραμμένος, λόγος του Θεού, ο συμπληρών και αναπτύσσων την του Σωτήρος διδασκαλίαν". Και εις την σελίδα 70, ο ίδιος γράφει: "Την Αποστολικήν Παράδοσιν αύθις, δυνάμεθα να διαιρέσωμεν εις θείαν αποστολικήν, καθ' ήν οι απόστολοι εκήρυττον αληθείας μη γεγραμμένας εν τη Κ.Δ. αλλά τας οποίας ήκουσαν, εδιδάχθησαν,

υπό του Κυρίου, και εις ανθρώπινον αποστολικήν, καθ' ἣν οι απόστολοι ως ιδρυταί εκκλησιῶν και ποιμένες ηρμήνευον τὰ του Σωτήρος λόγια, και ερρῦθμιζον, ἢ εθέσπιζον, διάφορα δογματικά ἢ λειτουργικά νόμιμα". Και στη σελίδα 65 σημειώνει: Τὰ διάφορα ἤθη και ἔθιμα της Εκκλησίας και ἡ ταύτης ευπρέπεια και τάξις και διοικήσεις, ἡτις ὑπόκειται εις τροποποίησιν, εἶναι παράδοσις εν δευτέρα μοῖρα". Ἀλλά και προ τούτων, των νεωτέρων δογματολόγων της Εκκλησίας, ο Ευγένιος Βούλγαρις εις το "Θεολογικόν" του γράφει τὰ εξῆς για τὴν παράδοσιν της Εκκλησίας. "Ἄγραφα της Εκκλησίας νόμιμα τὰς παραδόσεις, προεῖπεν ο Βασίλειος (Περὶ πνεύμ. κεφ. κζ') διττὴ δὲ ἡ παράδοσις, θεία τε και ἀνθρωπινή. Και θεία μὲν, ἢς ἀρχηγός ο Θεός ἀνθρωπίνη δὲ, ἢς οἱ ἄνθρωποι. Ἡ δὲ ἀνθρωπινὴ αὐτίς διττὴ, ἡ μὲν ἀποστολική, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ και αὕτη μὲν τὴν ἀρχὴν οἶδε παρά των διαδεξαμένων τους ἀποστόλους ἐκεῖνη δὲ παρά των ἀποστόλων αὐτῶν ὧν διττῶς θεωρουμένων, ἢ ὡς κηρύκων, ὧν ὑπὸ Χριστοῦ ἀκηκόασιν, ἢ ὡς ποιμένων, ὧν ἐκκλησιῶν διοικεῖν εἰλήφασιν. εἰ μὲν κατὰ τον α' λόγον παραδεδώκασί τινὰ, ἡ τούτων παράδοσις θεία οὐκ ἀνθρωπίνη νομίζεται, εἰ δὲ ὡς ποιμένες τὰ πρὸς οἰκοδομὴν της ὑπ' αὐτοῦς ἐκκλησίας τείνοντα τεθεσπικάσιν, ἡ παράδοσις ἀνθρωπίνη ἐστὶ ἀποστολική, οἷα δὴ και ἡ παρά των διαδεξαμένων αὐτοῦς πατέρων, ἀνθρωπίνη ἀκούει ἐκκλησιαστικὴ. Φανερά δὲ ταῦτα εν τοῖς εἰρημένοις τῷ Παύλῳ (Α' Κορινθ. κεφ. Ζ) "τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ο Κύριος, γυναῖκα ὑπὸ ἀνδρός μὴ χωρισθῆναί" και παρακατιῶν, "τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ο Κύριος". Εν οἷς δια μὲν του πρώτου θείαν παράδοσιν ἐξέφερον, ἄτε δὴ κήρυξ των ὑπὸ Θεοῦ νομοθετημένων "δια δὲ του δευτέρου ἀποστολικὴν ἰδίαν παράδοσιν συ-νεστήσατο, ἀφ' ἐαυτοῦ το πρέπον, και μάλλον εἰκός διορίσας" (Θεολογικόν, σελ. 39).

Αἰρετικός: Ἄκουσα με προσοχὴν τὰ πειστήρια σου ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Εκκλησία ὄντως κάνει διάκρισιν της Παραδόσεως εις εὐρείαν και στενήν. Επείσθην ὅτι τούτο ἀποτελεῖ διδασκαλίαν της Ὀρθοδόξου Εκκλησίας. Πῶς ὅμως θα διακρίνουμε ποῖα εἶναι ἡ εὐρεία και ποῖα ἡ στενή, ποῖα εἶναι ἡ ἰσόκυρος πρὸς τὴν Γραφήν και ποῖα δὲν εἶναι;

Ὀρθόδοξος: Κατ' ἀρχὴν ἡ ἰδία ἡ Εκκλησία εἶναι ὄχι ἀπλῶς ο φορεὺς

της παραδόσεως αλλ' αυτή η ένσαρκος και έμψυχος και ζώσα εις τους αιώνας Παράδοσις. Είναι η αρμοδια να ερωτά τη συνείδησίν της και δια των κανονικών οργάνων της, του σώματος των επισκόπων, δηλαδή της Ιεραρχίας, να αποφαίνεται εκάστοτε σχετικώς. Είναι ο αλάθητος κριτής και δικαστής για να αποφαίνεται περί των δογμάτων και της ηθικής βάσει του Λόγου του Θεού. Η ίδια είναι ο ζων και ένσαρκος Λόγος του Θεού. Αν όμως θελήσουμε σαν παρατηρηταί να εντοπίσουμε τα χαρακτηριστικά στοιχεία της ισοκύρου Παραδόσεως, αυτά είναι: Πρώτον: το ότι η ισόκυρος Παράδοσις είναι εκείνη η οποία συμπληρώνει την Γραφή. Για το ότι δε αυτό το στοιχείον της Παραδόσεως αποτελεί πράγματι διδασκαλίαν της Ορθόδοξου Εκκλησίας σας παραπέμπω στον Μεσολωρά (Συμβολ. Τόμ. Β' Τεύχ. Α' σελ. 69), ο οποίος ρητώς παραδέχεται ότι η Παράδοσις και "συμπληροί" και "αναπτύσσει" την Κ.Δ. Ο ίδιος δέχεται ότι αι πηγαί της Ορθόδοξης Θρησκείας είναι δύο η Αγία Γραφή (Π. & Κ. Δ.) και η ιερά Παράδοσις, ήτοι η αποστολική, η συμπληρούσα την Γραφήν" (αυτόθ. σελ. 33) και ότι "η Παράδοσις συμπληροί και ερμηνεύει αλαθήτως την Γραφήν (αυτόθ. σελ. 68). Ο δε Ανδρούτσος ομιλεί περί της Παραδόσεως "ως περιλαμβανούσης διδάγματα περί πίστεως, ή ουδαμώς ή σκιωδώς περιεχόμενα εν τη Γραφή". Και εις την Συμβολικήν του ομιλεί για διδάγματα, τα οποία "ελλείπουσιν εν τη Γραφή". (Συμβολική σελ. 114 Β' εκδ.).

Δεύτερον στοιχείον της ισοκύρου Παραδόσεως: Είναι το ότι αυτή η Παράδοσις διασαφεί όσα σκιώδη και αμυδρά περιέχονται εις την Γραφήν. Ότι δε και το στοιχείον αυτό θεωρεί η Ορθόδοξος Εκκλησία ως ουσιώδες της ισοκύρου Παραδόσεως φαίνεται εξ όσων γράφει σχετικώς ο Ανδρούτσος: "Λέγομεν τα εις την πίστιν αφορώντα, εννοούντες ως πηγήν του θείου λόγου ουχί πάσαν παράδοσιν αλλά μόνον την δογματικήν την περιλαμβάνουσαν διδάγματα πίστεως ενδεώς και αμυδρώς φερόμενα εν τη Γραφή, και χρησιμεύουσιν τούτο μεν προς συμπλήρωσιν της Γραφής, τούτο δε προς ερμηνείαν των γενικώς και αμυδρώς εν ταύτη φερομένων. Ότι τα τοιαύτα διδάγματα αποτελούσι μέρος ισόκυρον της Χριστιανικής γνώσεως, πείθεται τις αναλογιζόμενος...". (Δογματ. σελ. 7-8). Και στην Συμβολικήν του διευκρινίζει: "Παράδοσιν λέγοντες εννοούμεν

πάντα τα δόγματα, ἄτινα, ἢ ελλείπουσιν, ἢ ὅλως εσκιασμένως και αμυδρῶς φέρονται εν τη Γραφή δυνάμει εν αυτῇ εγκείμενα και δεόμενα του φωτός της Ιεράς Παραδόσεως, ὅπως περιβληθῶσι την προσήκουσαν τω δόγματι ενάργειαν..." (Συμβολική σελ. 114 ἐκδ. Β'). Τρίτο στοιχείον της ισοκύρου Παραδόσεως είναι το ὅτι αυτῇ ως διδασκαλία μεν αποτελεί το μόνον ασφαλές κριτήριον και ως φορέας ἑνσαρκος, ζων και ἔμψυχος της Παραδόσεως, ἦτοι ως Εκκλησία αποτελεί τον ἀλάθητον κριτὴν και δικαστὴν, ο οποίος διακρίνει αυθεντικῶς το γνήσιον ἀπὸ το νόθον, το οποίον και απορρίπτει ενώ "φρουρεῖ και διαφυλάττει το γνήσιον αναλλοίωτον και αμετάβλητον. Ὅτι δε τούτο αποτελεί θέσιν της ορθοδόξου Εκκλησίας μαρτυρεῖ ο Ανδρούτσος: " Η εκ των πηγῶν της

Αποκαλύψεως Χριστιανικῇ γνώσις ἀνάγκη να μετοχετευθῇ ἀθόλωτος και διαυγῆς εις τας καρδίας των πιστῶν, διότι μόνον οὕτω δύναται τις να πορισθῇ πεποίθησιν ασφαλή, ὅτι κατέχει ἀνόθευτον την διδασκαλίαν του Κυρίου. Το ἀλάνθαστον τούτο μέσον δεν δύναται να είναι ο ἄνθρωπος, ο ευχερῶς πλανῶν και πλανώμενος, ως ἀντὶ παντός ἄλλου δεικνύουσιν αι εν τη ἐξηγήσει της Γραφῆς διαφωνίαι

των ἐρμηνευτῶν, και οι πολυειδεῖς αιρεσιάρχαι, οι ερείδοντες πάντες ἐπὶ της Γραφῆς τα ἐναντία αυτῶν συστήματα, ἀλλ' ἀνωτέρα τις θεοσύστατος αυθεντία μαρτυροῦσα μεν περὶ του κύρους της Γραφῆς και της Παραδόσεως και διασώζουσα αυτὸς ασινεῖς (ἀβλαβεῖς) μεταδίδουσα δε πιστὴν και ἀνόθευτον την εν αυτοῖς δογματικὴν και ηθικὴν διδασκαλίαν (Συμβολική σελ. 124, β' ἐκδ.). Ὅτι δε φορεὺς της Γραφῆς και της Παραδόσεως είναι η ἑνσαρκος, ἔμψυχος, ζῶσα Γραφή και Παράδοσις δηλ. η Εκκλησία, ενώ τα γραπτά (Γραφή) ἢ προφορικὰ (Παράδοσις) θα ἦσαν "ἄψυχοι φορεῖς ιδεῶν και ἐνοιῶν διδάσκει σαφῶς ο Ανδρούτσος δια των ἐξῆς: "Ὅτι δε και η Παράδοσις ἀνευ της Εκκλησίας

ουδαμώς θα ηδύνατο να διασωθή ακέραια και απηλλαγμένη των κηρών (καταστροφών), όσαο συνεπάνεται ο χρόνος και αι πολυειδείς των ανθρώπων πλάναι και κακοβουλία, είνε παντί που φανερόν. Η Παράδοσις εύρε τον ανεπισφαλή αυτής Φορέα και Ερμηνέα εν τη Εκκλησία, ήτις κατά τον λόγον τούτον είναι μία ένσαρκος παράδοσις. Ούτω δ' αχωρίστως Εκκλησία και Παράδοσις ηνωμένοι ευχερώς εναλλάσσονται, και η μέν Παράδοσις καλείται Εκκλησία, ως εκ του περιέχοντος, ήτοι ως φερομένη άμα και βεβαιούμενη υπό της Εκκλησίας, η δε εξηγουμένη και υποτυπούσα αυτήν Εκκλησία καλείται Παράδοσις, ως εκ του περιεχομένου, ως ουδέν δηλονότι έτερον, ή τα υπό των αποστόλων διδάσκουσα". (Συμβολική, σελ. 127 β' έκδ.).

Τέταρτον ουσιώδες στοιχείον της ισοκύρου Παραδόσεως "είναι η αυθεντική ερμηνεία και εξήγησις παντός δυσνόητου και ασαφούς χωρίου της Γραφής". Την πίστιν αυτήν της Ορθοδόξου Εκκλησίας αποδίδει ως εξής ο Ανδρούτσος:" Η Παράδοσις είναι το άριστον εις κατανόησιν της Γραφής εξηγητικόν υπόμνημα, επιρρίπτουσα φως επί τα ασαφή και σκοτεινά και καθιστώσα φωτεινά τα άλλως αδιόρατα εις τον παρατηρητήν, και εν γένει διανοιγουσα τους οφθαλμούς, όπως ενίδωσι την χριστιανικήν διδασκαλίαν. (Συμβολική, σελ. 116 β' έκδ.).

Το ίδιο υποστηρίζει κατά της Εκκλησίας "των πονηρευομένων, ως φαίνεται γεγονυία αναμφιβόλως ή των αιρετικών, και μάλιστα των από Καλουίνου (δηλ. Καλβίνου), (οι ουκ αισχύνονται παρά της Εκκλησίας μανθάνειν, έπειτα ταύτην πονηρώς αποκρούεσθαι)", ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δοσίθεος διατυπώνων ως εξής εις τον Όρον β' της Ομολογίας του "Πιστεύομεν την θείαν και ιεράν Γραφήν είναι θεοδίδακτον, και δια τούτο ταύτη αδιστάκτως πιστεύειν οφειλομεν, ούκ άλλως μέντοι, αλλ' ή ως η Καθολική Εκκλησία ταύτην ηρμήνευσεν και παρέδωκεν. Πάσα γάρ αιρετικών βδελυρία δέχεται μεν την θείαν Γραφήν, παρεξηγείται δ' αυτήν μεταφοραίς και ομωνυμίαις και σοφίσμασι σοφίας ανθρωπινής χρωμένη, συγχέουσα τα ασύγχυτα και παίζουσα εν ού παικτοίς. Άλλως γάρ αν, άλλου άλλην οσημέραι περί αυτής γνώμην εσχηκότος, ούκ αν ειη η Καθολική Εκκλησία, Χριστού χάριτι, έως της σήμερον Εκκλησία μίαν γνώμην έχουσα περί πίστεως και αεί ωσαύτως και απαρασαλεύτως πιστεύουσα, αλλ' εσχίσθη αν εις μυρία και

αιρέσεσιν υπέκειτο, και μηδ' ήν η Εκκλησία αγία, στύλη και εδραίωμα της αληθείας, άσπιλος τε και ρυτίδος χωρίς" (Δοσιθέου Ιεροσολύμων, Ομολογία Πίστεως, όρος β' εν Καρμίρη Ιωάννου, Τα δογματικά και Συμβολικά μνημεία της Ορθοδόξου Εκκλησίας σελ. 747).

Αιρετικός: Με όσα ανέφηρες μου απέδειξες ότι όντως η Ορθόδ. Εκκλησία δέχεται Παράδοσιν ισόκυρον προς την Γραφήν, ότι δηλ. αυτή η Παράδοσις πρώτον συμπληρώνει την Γραφήν. Δεύτερον ότι διασαφεί τα σκιώδη, καλύπτεσαι δε, διότι μη λησμονείς ότι οφείλεις να μου αποδείξεις τώρα όχι πλέον ότι αυτά είναι αι θέσεις της Ορθοδοξίας, αλλ' ότι αυτά αι θέσεις είναι και αι ορθαί.

Ορθόδοξος: Ήτο αναγκαίον στον διάλογο μας να σου εκθέσω ακριβώς ποιες οι θέσεις της Εκκλησίας μου, διότι σεις οι "Ευαγγελικοί" ή Προτεστάνται, δεν μπορείτε να πολεμήσετε τις ακριβείς θέσεις της Ορθοδοξίας, αλλά πρώτον τις νοθεύετε, τις αλλοιώνετε και μετά πολεμάτε άλλες θέσεις, τις αλλοιωμένες.

Δ. Είναι η Αγία Γραφή ο πλήρης Λόγος του Θεού;

Αιρετικός: Μπορείς να μου αποδείξεις την ορθότητα των ορθοδόξων θέσεων επί της Παραδόσεως, ότι δηλαδή συμπληρώνει την Γραφήν; Μπορείς να μου αποδείξεις ότι η Γραφή δεν είναι πλήρης και αυτάρκης και ότι έχει ανάγκην από συμπλήρωμα;

Ορθόδοξος: Βεβαίως και ιδού πώς. Πρώτον: Όλοι δέχονται και σύ δέχεσαι τον περιστατικό χαρακτήρα της Αγίας Γραφής γενικώς και ειδικώς της Καινής Διαθήκης. Οι συγγραφείς της δεν κωδικοποίησαν την πίστιν δεν συνέγραψαν συστηματικά έργα εν αυστηρά αλληλουχία και πληρότητι. Τα γραπτά τους δεν εξήντλησαν όσα ήξεραν ή όσα εκήρυτταν. Οι Απόστολοι έλαβαν αφορμάς από ωρισμένα μόνον γεγονότα και έγραψαν. Όχι για να εξαντλήσουν τα παρουσιαζόμενα θέματα ή όλα τα θέματα, αλλά για να αντιμετωπίσουν ωρισμένας μόνον ανάγκας των εκκλησιαστικών κοινοτήτων. Αν παρουσιάζονταν άλλες ανάγκες θα έγραφαν άλλα από τον πλούτον των διδαγμάτων που είχαν αποθησαυρίσει μέσα τους. Έτσι π.χ. παίρνει αφορμήν ο Παύλος

απ' όσα του έγραψαν οι Κορίνθιοι για την σχέση ανδρός και γυναικός και τους απαντά πάνω σ' αυτό ειδικά το θέμα (Α' Κορ. ζ' 1). Ή, πληροφορείται για συμπτώματα πορνείας που εμφανίστηκαν στην Κόρινθο μεταξύ των πιστών και γράφει γι' αυτό το αμάρτημα εξ αφορμής των φημών που κυκλοφόρησαν και ήρθαν στα αυτιά του. (Α' Κορ. ε' 1). Αλλιώς δεν θα έγραφε. Και μολονότι έγραψε δεν σημαίνει ότι εξήντησε το θέμα, ότι δηλ. έγραψε πραγματεΐαν συστηματικήν περί πορνείας ή συστηματικώς και εξαντλητικώς περί της χριστιανικής αντιλήψεως περί πορνείας. Απλώς εξέθεσε ωρισμένας σκέψεις του εξ αφορμής ειδικής. Αυτά για τις επιστολές. Όσον για τα Ευαγγέλια, ούτε αυτά ήσαν συστημα-τική και πλήρης περιγραφή των λόγων και έργων του Χριστού. Μερικά απ' αυτά αναφέρει ο ένας, άλλα ο άλλος, ο καθείς με την ιδικήν του ιδιοσυγκρασίαν, ψυχοσύνθεσιν, ικανότητα, χαρακτήρα, τρόπον, σκοπόν. Ότι δε παρ' όλα όσα έγραψαν οι τρεις συνοπτικοί Ευαγγελισταί (Ματθαίος, Μάρκος και Λουκάς) και παρ' όλα όσα έγραψε συμπληρωματικά ο τελευταίος ευαγγελιστής ο Ιωάννης, δεν εξηνητήθησαν τα θέματα γύρω από τον Ιησούν Χριστόν, ο Ιωάννης ομολογεί εις το τέλος του Ευαγγελίου του, τα εξής, που είναι πολύ διαφωτιστικά για το θέμα μας. "Έστιν δε και άλλα πολλά α εποίησεν ο Ιησούς, άτινα εάν γράφηται καθ εν, ουδ' αυτόν οίμαι τον κόσμον χωρήσειν τα γραφόμενα βιβλία" (Ιωάν. κά, 25). Αυτά τα λέγει ο τελευταίος Ευαγγελιστής. Εξ άλλου, η σωζόμενη "Γραφή σου" δεν είναι μάλλον πλήρης. Φαίνεται ότι απωλέσθησαν μερικά της βιβλία. Αυτό το συμπεραίνομεν εκ των εξής. Πρώτον: Εκ του προλόγου του κατά Λουκάν Ευαγγελίου πληροφορούμεθα ότι "πολλοίεπεχείρησαν να γράψουν Ευαγγέλια. Ποιοί είναι αυτοί;

Αιρετικός: Εννοείτους προγενεστέρους συγγράψαντας Ευαγγέλια δηλαδή εκείνα του Ματθαίου και του Μάρκου.

Ορθόδοξος: Απαντάς, φίλε μου, ελαφρά τη καρδιά. Τα θέματα αυτά δεν είναι τόσο απλά. Κατά πρώτον, επειδή γράφει ο Λουκάς "πολλοί", ασφαλώς δεν εννοεί μόνον δύο. Αλλιώς δεν θα έγραφεν "πολλοί". Έπειτα, φαίνεται ότι αυτοί οι "πολλοί" όπως κι ο Λουκάς δεν ήσαν αυτόπται του Ιησού, αφού γράφει ο Λουκάς "καθώς περέδωσαν ημίν οι απ' αρχής αυτόπται και υπηρέται γενόμενοι του λόγου". Αλλ' ο Ματθαίος γνωρίζομεν ότι ήτο αυτόπτης. Άρα

αποκλείεται να εννοεί τον αυτόπτην Ματθαίον. Υποστηρίζεται μάλιστα από τους ειδικούς ότι γενικώτερον ο Λουκάς δεν φαίνεται να εγνώριζεν τον Ματθαίον δηλ. το ευαγγέλιόν του.(The Intern Critical Commentary: A.Plummer, A Critical and Exegetical commentary on the Gospel according to S.Luce). Άρα αποκλείεται μάλλον ο Ματθαίος. Μήπως όμως ήτο δυνατόν να εννοεί τον Μάρκον; Οι ειδικοί πάλιν υποστηρίζουν ότι "είναι ήκιστα πιθανόν, ότι ο Λουκάς θα εχαρρακτήριζεν ως απλήν απόπειραν σύγγραμμα θεωρούμενον γενικώς ως συγγραφήν των αφηγήσεων του Πέτρου". (F.Godet.Commentaire sur l' evangile de S.Luc). Αλλά και δι' άλλον λόγον δεν είναι δυνατόν να εννοεί ο Λουκάς τους Ματθαίον και Μάρκον, διότι δηλαδή οι "πολλοί" του Λουκά επεχείρησαν ανατάξασθαι διήγησιν", ενώ, ως παρατηρεί ο Ωριγένης, "Ματθαίος γάρ ουκ επεχείρησεν, αλλ' έγγραφεν απο Αγίου Πνεύματος, ομοίως και Μάρκος και Ιωάννης, παραπλησίως δε και Λουκάς". Ο Λουκάς δεν θέλει μάλλον να είπει ότι δεν έγγραφαν και ότι μόνον επεχείρησαν, αλλ' ότι δεν έτυχον εγκρίσεως και αναγνωρίσεως τα γραπτά των, καθώς παρατηρεί και πάλιν ο Ωριγένης. "Όσπερ δε εν τω πάλαι λαώ πολλοί προφητείαν επηγγέλοντο, αλλά τούτων... τινές ήσαν αληθώς προφήται... ούτω και νύν εν τη Καινή Διαθήκη τα ευαγγέλια πολλοί ηθέλησαν γράψαι. αλλ' οι δόκιμοι τραπεζίται ού πάντα ενέκριναν, αλλά τίνα αυτών εξελέξαντο", ως το του Λουκά, ο οποίος συγκαταριθμεί και το ιδικό του έργον μεταξύ τούτων των "πολλών.

Αιρετικός: Αφού δεν πρόκειται για τους δύο συνοπτικούς τον Ματθαίον και τον Μάρκον, τότε θα πρόκειται για τα ευαγγέλια εκείνα για τα οποία μας πληροφορεί πάλιν ο Ωριγένης: το κατ' Αιγυπτίους Ευαγγέλιόν, και το των Δώδεκα, το κατά Βασιλείδην, το κατά θωμάν, ή άλλα. Ο Ωριγένης μάλιστα σημειώνει αφού αναφέρει αυτά τα εξωβιβλικά Ευαγγέλια το εξής: "Ταύτα έστι των επιχειρησάντωντα δε τέσσερα μόνον προκρίνει ή του Θεού εκκλησία". Δηλαδή εγράφησαν, εκυκλοφόρησαν αλλά δεν ενεκρίθησαν υπό της Εκκλησίας.

Ορθόδοξος: Και τούτο είναι απίθανον, επειδή αυτά τα απόκρυφα λεγόμενα συνετάχθησαν μεν και εκυκλοφόρησαν, αλλ' όχι όταν ο Λουκάς έγγραφε τον πρόλογον του Ευαγγελίου του. Αυτά συνεγράφησαν κατόπιν, μεταγενεστέρως.

Αλλ' ας έλθωμεν εις την δευτέραν περιπτώσιν μαρτυρούσαν ότι η "Γραφή σου" δεν είναι πλήρης και εξηγούμαι: Εις την προς Κολοσσαείς επιστολήν του ο Παύλος προτρέπει τους Χριστιανούς αυτούς λέγων "και όταν αναγνωσθή παρ' υμίν η επιστολή, ποιήσατε ίνα και εν τη Λαοδικέων εκκλησία αναγνωσθή, και την εκ Λαοδικείας ίνα και υμείς αναγνώτε". (Κολοσ. δ'16). Ποίαν επιστολήν προτρέπει ο Παύλος τους Κολασσαείς να λάβουν εκ της Λαοδικείας; Σώζεται καμία επιστολή του Παύλου προς Λαοδικείς; Αν δεν σώζεται, τότε αναγκαστικά η "Γραφή σου" είναι ελλιπής.

Αιρετικός: Αγνοείς, λοιπόν, ότι η λεγομένη προς Λαοδικείς δεν είναι άλλη από την λεγομένη προς Εφεσίους;

Ορθόδοξος: Παραβλέπεις το γεγονός ότι πρώτος επιγράψας την "προς Εφεσίους" δια του τίτλου "προς Λαοδικείς," υπήρξεν ο αιρετικός Μαρκίων; Δι'αυτήν του μάλιστα την πράξιν τον κατηγορείο Τερτυλλιανός (Adversus Marcionem, V, 17) και επικαλείται την μαρτυρίαν των Εκκλησιών.

Αιρετικός:

Γνωρίζω πάντως, ότι πολλοί σήμερα θεωρούν την λεγομένη "προς Εφεσίους" ως την εν τη προς Κολοσσαείς μνημονευομένην προς Λαοδικείς. Έτσι δεν φαίνεται να εχάθη η προς Λαοδικείς, άλλα σώθηκε υπό τον τίτλον "προς Εφεσίους" και επομένως η Γραφή μου δεν είναι ελλιπής. Το πάν εξαρτάται από τον πρόλογον της λεγομένης "προς Εφεσίους". Και σου εξηγώ: Η προς Εφεσίους ωνομάσθηκε προς Εφεσίους επειδή στον πρόλογο της υπάρχει η λέξις "εν Εφέσω". Γράφει δηλαδή: "Παύλος απόστολος Χριστού Ιησού δια θελήματος θεού τοις αγίοις τοις ούσιν εν Εφέσω και πιστοίς εν Χριστώ Ιησού". (Εφεσ. α'. 1). Έ λοιπόν, μάθε όχι αυτή η λέξις "εν Εφέσω" αποτελεί παρεμβολήν και προσθήκην εις το κείμενον. Προς τούτο επικαλούμαι τα σπουδαία χειρόγραφα το

Βατικανόν και το Συναίτικόν εις τα οποία η λέξις "εν Εφέσω" προσετέθη υπό μεταγενέστερος χειρός. Επίσης ο Μ. Βασίλειος προτιμά την παράλειψιν του "εν Εφέσω" πληροφορών ότι "ούτω και οι προ ημών παραδεδώκασι και ημείς εν τοις παλαιοίς των αντιγράφων ευρήκαμεν" (Κατ' Ευνομ. II, 19).

Ορθόδοξος: Ακόμη και αν η φράσις "εν Εφέσω" ήτο προσθήκη μεταγενέστερα και πάλιν αυτό θα εσήμαινε ότι η "προς Εφεσίους" δεν είναι η προς Εφεσίους. Πώς όμως θα μου αποδείξεις ότι η λεγομένη "προς Εφεσίους" είναι η προς Λαοδικείς," Για να φθάσεις σ' αυτό πρέπει να κάνεις άλμα. Και τούτο διότι οι ερευνητές υποστηρίζοντες ότι η λεγομένη "προς Εφεσίους" δεν είναι τοιαύτη, υποστηρίζουν ότι είναι εγκύκλιος επιστολή προς πολλάς εκκλησίας και άρα όχι ειδική προς Λαοδικείς. Τον τίτλον της "προς Λαοδικείς" τον απετόλμησεν ο Μαρκίων, ελεγχθείς υπό του Τερτυλλιανού. Οι αρχαίοι μάρτυρες δεν ομιλούν περί επιστολής "προς Λαοδικείς". Απλώς θεωρούν ότι η θεωρούμενη "προς Εφεσίους" δεν είναι τοιαύτη. Ότι η λεγομένη "προς Εφεσίους" ήτο εγκύκλιος επιστολή προορισμένη δια πλείονας εκκλησίας, υποστηρίζεται υπό πολλών συγχρόνων (Bengel, Olshausen, Reuss, Weiss, Milligan κλπ). Μερικοί υπεστήριξαν χωρίς αποδείξεις αλλά μόνον με υποθέσεις ότι η καλούμενη σήμερα "προς Εφεσίους" είναι η προς Λαοδικείς. Άλλοι πάλιν (Dibelius) υπέθεσαν ότι εξ αφορμής του χωρίου της προς Κολοσσαείς δ', 16, κάποιος μαθητής του Παύλου "εχάλκευσεν την επιστολήν" την σήμερα λεγομένην "προς Εφεσίους" και την απηύθυνε προς Λαοδικείς. Ο Harnack υποστηρίζει (Marcion, σελ. 162) ότι ο Μαρκίων εύρε εις το χειρόγραφόν του τον τοπικόν προσδιορισμόν "εν Λαοδικεία" και όχι ότι τον προσέθηκε παρασυρθείς υπο του Κολοσ. δ' 16. Άλλοι σύγχρονοι (Σ. Αγουρίδης, Εισαγωγή εις την ΚΑ, σελ. 300 εκδ. γ) θεωρούν ότι "το πιθανώτερον όμως είναι ότι ο προσδιορισμός "εν Λαοδικεία" αποτελεί εικασίαν του ιδίου του Μαρκίωνος". Όπως όμως κι αν έχει το πράγμα η προς Λαοδικείς είναι ανεξάρτητη της εκφράσεως "εν Εφέσω"(Εφεσ. α', 1) και δεν συνδέεται κατ'ανάγκην προς αυτήν. Εξ άλλου ότι η λεγομένη προς Εφεσίους απηυθύνετο πράγματι προς αυτούς μαρτυρείται εις τα χειρόγραφα A.K.D.G εις τα παλαιάς λατινικός και συριακός μεταφράσεις. Επίσης εις τον

Κανόνα Muratori, εις τον Ειρηναίον (Κατά Αιρέσεων 1,3,1,4,1,8,4 ν2,36) εις τον Τερτυλλιανόν (Adv.Marc.V, 17) εις τον Κλήμεντα Αλεξ. (Στρωμ. IV, 65).

Καιρός να αφήσουμε την δευτέραν περίπτωσιν ελλείψεως εν τη σωζόμενη σήμερα "Γραφή" σου εκ της πιθανότατης απώλειας της προς Λαοδικείς επιστολής του Παύλου και να προχωρήσουμε την έρευνάν μας και εις άλλην επιστολήν του Παύλου, την πρώτην προς Κορινθίους.

Αιρετικός: Πώς τούτο; Η πρώτη προς Κορινθίους εσώθη ακέραια και πλήρης εις τον Κανόνα της ΚΑ Ανοιξατε, παρακαλώ την ΚΔ σας και θα την βρήτε.

Ορθόδοξος: Κάνεις λάθος, φίλτατε. Η πρώτη προς Κορινθίους εχάθη δυστυχώς δια την επιστήμην. Η σήμερα ονομαζόμενη "πρώτη προς Κορινθίους", είναι εις την πραγματικότητα η δευτέρα.

Αιρετικός: Με εκπλήσσετε! Πώς ξέρουμε ότι η πραγματικά πρώτη προς Κορινθίους εχάθη και ότι η σήμερα ονομαζόμενη πρώτη είναι στην πραγματικότητα η δευτέρα;

Ορθόδοξος: Δεν χρειάζεται υψηλήν θεολογίαν τούτο. Αφού συ σαν "ευαγγελικός" μελετάς την Γραφήν, θα εμελέτησες και την νυν ονομαζομένην πρώτην προς Κορινθίους. Ε! λοιπόν, στο Α' Κορ. ε' 9-11 διαβάζομε: "Έγραψα υμίν εν τη επιστολή μη συναναμίγνυσθαι πόρνοις". Αυτό το γράφει ο Παύλος εις την σήμερα θεωρουμένην Α' επιστολήν προς Κορινθίους. Και τους λέγει " Έγραψα υμίν. Άρα προηγήθηκε άλλη, η οποία και απωλέσθη.

Αιρετικός: Μήπως δια του "έγραψα υμίν δεν εννοούσε ο Παύλος μίαν προηγουμένην επιστολήν, αλλά αυτήν την ιδίαν την νυν σωζομένην και εννοεί απλώς ότι εις προηγούμενον ίσως κεφάλαιον της σήμερα σωζόμενης πρώτης επιστολής του ομιλεί περί του "μη συναναμίγνυσθαι πόρνοις";

Ορθόδοξος: Και τούτο είναι απίθανον. Ο Ωριγένης συμφωνεί περί του ότι πρόκειται περί άλλης επιστολής και σημειώνει: "Πρό της προτέρας προς Κορινθίους επιστολής εγγέγραπτο άλλη τις επιστολή τω αποστόλω, ήτις νυν ου σώζεται".

Ότι δε επρόκειτο περί άλλης επιστολής φαίνεται εκ μιας αντιθέσεως προς την απωλεσθείσαν, διότι γράφει ο Παύλος " Έγραψα υμίν εν τη επιστολή μη συναναμίγνυσθαι πόρνοις.... Νυν δε έγραψα υμίν μη συναναμίγνυσθαι". Το "έγραψα" και το "νυν δε

έγραψα", δείχνει ακριβώς ότι το πρώτο ανεφέρτεο εις το παρελθόν, εις προηγουμένην επιστολήν, το δε "νυν δε έγραψα" εις προηγουμένην παράγραφον της ίδιας επιστολής δηλ. της νυν θεωρούμενης ως πρώτης. Πού είναι, λοιπόν, κ. "Ευαγγελικέ", η πράγματι πρώτη προς Κορινθίους επιστολή του Παύλου μέσα στην "Γραφήν σου"; Είναι ή δεν είναι ελλιπής η Γραφή σου;

Αιρετικός: Κύριε Ορθόδοξε, τα επιχειρήματα σου τα δέχομαι. Όμως αυτά στρέφονται και εναντίον σου. Δέχομαι μεν ότι η Γραφή μου είναι ελλιπής, αλλά αυτό ακριβώς το γεγονός, το ότι δηλαδή γραπτά της Κ.Δ. χάθηκαν, δείχνει ότι η Εκκλησία σου δεν είναι φύλακας των βιβλίων της θείας Αποκαλύψεως. Αν, όπως λες, χάθηκαν, η Εκκλησία σου σαν φρουρός της Α.Γ. αποδεικνύεται ανίκανη να φυλάξει την Ιεράν παρακαταθήκην. Μήπως η ορθόδοξος Εκκλησία έχει διασώσει την προς Λαοδικείς, τα ευαγγέλια τα προ του Λουκά, και την πραγματικά πρώτην προς Κορινθίους;

Ορθόδοξος: Θα σου απαντήσω εις αυτό. Προς το παρόν χαιρω διότι δέχθηκες ότι η Γραφή σου δεν είναι πλήρης.

Αιρετικός: Να μη χαιρείς, διότι τα απωλεσθέντα βιβλία της Κ.Δ. δεν αποδεικνύουν τίποτε σημαντικόν. Εγώ δέχομαι ότι και αυτή η ελλιπής Κ.Δ. μου περιέχει όλα τα προς σωτηρίαν αναγκαία. Αυτό σημαίνει ότι τα απωλεσθέντα βιβλία δεν ήσαν απαραίτητα για την σωτηρία μας ούτε ότι ήσαν χρήσιμα εις τους Χριστιανούς.

Ορθόδοξος: Με αυτά σου τα λόγια εισάγεις διάκρισιν εις την Κ.Δ. Δέχεσαι μέσα σ' αυτήν τα απαραίτητα προς σωτηρίαν και τα άσχετα προς αυτήν. Μπορείς να μου αποδείξεις την διάκρισιν αυτήν; Ότι δε είναι χρησιμώταται αι διδασκαλίας των απωλεσθέντων βιβλίων το μαρτυρεί ο ίδιος ο απόστολος Παύλος, ο οποίος γράφει προς τους Κολοσσαείς, (δ, 16) ότι έστειλεν επιστολήν προς τους Λαοδικείς και τους συμβουλεύει να την προμηθευθούν και να την μελετήσουν και ταυτόχρονα δίδει εντολήν στους Κολοσσαείς να στείλουν και αυτοί την προς Κολοσσαείς εις τους Λαοδικείς "Και όταν αναγνωσθή παρ" υμίν η επιστολή, ποιήσατε ίνα και εν τη Λαοδικέων Εκκλησία αναγνωσθή και την εκ Λαοδικείας ίνα και υμείς αναγνώτε". Άρα κρίνεται η προς Λαοδικείς υπό του Παύλου ως χρήσιμη χρησιμωτάτη δια τους

Κολοσσαείς.

E. Αγία Γραφή και Εκκλησία:

Αιρετικός: Δεν διαφωνώ. Είμαι όμως περίεργος να ιδώ πώς συνέβη και η Ορθόδοξος Εκκλησία που την θεωρείτε φύλακα και Φρουρόν της Κ.Δ. άφησε να χαθούν τα αναφερθέντα υπό σου του ιδίου βιβλία.

Ορθόδοξος: Η απορία σου θα λυθεί μόνον εάν αντιληφθείς και καταλάβεις την σχέση Γραφής-Εκκλησίας. Η Εκκλησία δεν είναι αρχαιολογικόν Μουσείον που διατηρεί τα φύλλα των αρχαίων κειμένων εξωτερικά. Η εκκλησία διατηρεί το περιεχόμενον των βιβλίων. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν φυλάσσει μεεπιμέλειαντα κείμενα. Είναι όμως δυνατόν, όπως άλλωστε πολλάκις συνέβη, και να καούν τα χειρόγραφα και να κλαπούν και να απολεσθούν. Η εκκλησία όμως διατηρεί στην συλλογικήν μνήμη της το περιεχόμενον των απολεσθέντων. Δεν προσκολλάται ούτε εξαρτάται από τα φύλλα των χειρογράφων. Βέβαια και αυτά τα διατηρεί, πλην όμως και αν χαθούν δεν μειώνεται η Εκκλησία. Η Εκκλησία είναι η ζώσα Γραφή. Αυτή φέρει φυσικώς και νομίμως τα χειρόγραφα, αυτή τους δίνει το κύρος της γνησιότητος, αυτή μαρτυρεί γι αυτά όταν χαθούν. Μόνο εφόσον η Γραφή έχει για φορέα της την Εκκλησία, είναι αγία Γραφή. Εκτός της Εκκλησίας στερείται κύρους και γίνεται κοινόν βιβλίον. Αποκεκομμένη από την Εκκλησία είναι σαν το ψάρι έξω από την θάλασσα: σπαρταράει και πεθαίνει.

Αιρετικός: Εγώ πιστεύω ότι συγγραφεύς πραγματικός της Γραφής είναι το Άγιον Πνεύμα, και ότι η Εκκλησία οφείλει να υποτάσσεται στην Γραφή και να συμφωνεί μ' αυτήν αν θέλει να είναι και να λέγεται Εκκλησία του Χριστού. Ανωτέρα της Εκκλησίας είναι η Αγία Γραφή. Η Γραφή είναι το κριτήριον και ο κριτής της Εκκλησίας.

Ορθόδοξος: Λησμονείς ότι η Εκκλησία είναι αρχαιότερη της Κ.Δ., και ότι υπήρξε εποχή που η Εκκλησία ήταν χωρίς Κ.Δ. Δεν εδημιούργησε η Κ.Δ. την Εκκλησία αλλ' αντιστρόφως η Εκκλησία

την Κ.Δ. Στο σημείο αυτό ενθυμούμαι την προσκόλλησιν των Ιουδαίων εις το προσφερόμενον εις τον βωμόν δώρον και τον έλεγχο του Κυρίου: "Τυφλοί, τι γάρ μείζον, το δώρον ή το θυσιαστήριον το αγιάζον το δώρον;" (Ματθ. κγ', 19). Η αντίληψις των Προτεσταντών περί της αυτάρκειας της Γραφής αποτελεί ειδωλοποίησιν της Γραφής, απολυτοποίησιν της, θεοποίησιν του νεκρού γράμματος. Οι Ευαγγελικοί κρατούν ανά χείρας το πτώμα της Γραφής.

Αιρετικός: Εγώ δέχομαι ότι άπαξ και εγράφη η Κ.Δ. οφείλει η Εκκλησία να υποτάσσεται σ' αυτήν.

Ορθόδοξος: Λησμονείς ότι η πρωταρχική και πραγματική Κ.Δ. είναι η ίδια Εκκλησία; Εν αρχή ην η Εκκλησία, όχι η Γραφή. Η γραπτή Κ.Δ. είναι ένα μέσον της, ένα όργανον της, ένα εργαλείον της, που έχει νόημα και ισχύν και κύρος μόνον εφόσον ευρίσκεται στα χέρια της. Με όσα πιστεύεις, κ. "Ευαγγελικέ", είναι σαν να δέχεσαι ότι το μηχάνημα ή το εργαλείον στα χέρια του ανθρώπου πρέπει να έχει αυτάρκεια και να επιβάλλεται στον άνθρωπο. Η Α.Γ. είναι όργανον της Εκκλησίας. Δεν έγινε η Εκκλησία για την Α.Γ., αλλά η Α.Γ. για την Εκκλησίαν.

Αιρετικός: Οφείλω να παρατηρήσω ότι απομακρυνθήκαμε από το συζητούμενο θέμα και θέλω να σε επαναφέρω εις το θέμα μας. Συζητούσαμε, λοιπόν, για το εάν η Γραφή είναι πλήρης και αυτάρκης και αν έχει ανάγκην από συμπλήρωμα, δηλαδή την Παράδοσιν, και είχες είπει ότι υπάρχουν πολλές διδασκαλίες εκτός της Γραφής. Μπορείς να συνεχίσης τις αποδείξεις σου;

ΣΤ. Διδασκαλίας της Εκκλησίας ευρισκόμενοι εκτός της Α.Γ.

Ορθόδοξος: Είπα ήδη ότι η Γραφή είναι περιστατικό βιβλίο και όχι συστηματικό, ότι είναι παραπεμπτικό εις την Παράδοσιν. Αυτό είναι γενική παρατήρησις για τον ουσιώδη χαρακτήρα της Γραφής. Ιδού η απόδειξις: 1) Ο ευαγγελιστής Ιωάννης γράφει εις τον Γάϊον τα εξής: "Πολλά είχαν γράφειν, αλλ' ου θέλω δια μέλανος και

καλάμου γράψαι, ελπίζω δε ευθέως ιδείν σε και στόμα προς στόμα λαλήσομεν (Γ' Ιωάν. 13). Υπογραμμίζω το "πολλά" και το "στόμα προς στόμα" που σημαίνουν ότι δεν περιωρίσθηκε ο Ιωάννης στα γραπτά, τα λίγα δηλαδή, και ήθελε να ειπεί στον αποδέκτην της επιστολής "πολλά" και "στόμα προς στόμα". Ιδού ο χαρακτήρ της επιστολής: παραπεμπτικός στα προφορικά.

Ο Παύλος, έπειτα, γράφει προς τον Τιμόθεον "Υποτύπωσιν έχε υγιαινόντων λόγων, ων παρ' εμού ήκουσας". Τον παραπέμπει δηλαδή όχι σε γραπτά, αλλά σε προφορικά. Ο ίδιος Παύλος γράφει προς τον Τίτον "Τούτου χάριν κατέλιπόν σε εν Κρήτη, ίνα τα λείποντα επιδιόρθωση και καταστήσης κατά πόλιν πρεσβυτέρους, ως εγώ σοι διεταξάμην (Τιτ. α' 5). Και εδώ παραπέμπει ο επιστολογράφος εις προφορικός του διαταγάς: "ως εγώ σοι διεταξάμην".

Τα τελευταία αυτά καθώς και τα προηγούμενα (σελ. 18-21) αποδεικνύουν ότι εκτός της Κ.Δ. έμειναν πλείστα άγραφα. Τούτο είναι φυσικόν και σύμφωνον προς τον χαρακτήρα των βιβλίων της Κ.Δ., αλλά και του γραπτού λόγου εν γένει.

Αιρετικός: Είμαι περίεργος να μάθω τι επί τέλους έμεινεν εκτός της Κ.Δ.

Ορθόδοξος: Η Ορθόδοξη Εκκλησία δέχεται ότι η Παράδοσις "περιέχει ου μόνον δογματικός διδασκαλίας, αλλά και τελετουργικούς θεσμούς και διοικητικός διατάξεις". Τέτοιες δογματικές διδασκαλίες που περιέσωσε στην μνήμην, ζωήν και συνείδησίν της η Εκκλησία είναι όσα δόγματα ελλείπουν παντελώς ή υπάρχουν εν δυνάμει και σπέρματι εν τη Γραφή, όπως το ομοούσιον του υιού προς τον Πατέρα, η σχέσις των δύο φύσεων του Χριστού, το ότι η Εκκλησία ερμηνεύει αλανθάστως την Γραφήν, ο νηπιοβαπτισμός, η επίκλησις των αγίων, η τιμή των αγίων και των λειψάνων, το αειπάρθενον της Θεοτόκου κλπ. Η Παράδοσις δεν περιέχει μόνον αυτά.

Z. Η Εκκλησία ερμηνεύει αλαθήτως τα δυσνόητα της Αγίας Γραφής

Ορθόδοξος: Η ορθόδοξος Εκκλησία δέχεται ότι η Παράδοσις περιλαμβάνει συνολικά την διδασκαλίαν του Χριστού και των Αποστόλων και ερμηνεύει αυθεντικά όσα σκιώδη, ασαφή και δυσνόητα περιέχει η Α.Γ. Τέτοια δυσνόητα έχει πάμπολλα η Γραφή, που έχουν ανάγκην διασαφήσεως και αυθεντικής ερμηνείας. Εις απόδειξιν των δυσνόητων σε παραπέμπω στην ίδια την Κ.Δ. η οποία κάνει λόγον σχετικώς "Διό, αγαπητοί, ταύτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι και αμώμητοι αὐτῷ ευρεθῆναι εν ειρήνῃ και την του Κυρίου ημῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ηγείσθε, καθὼς και ο αγαπητός ημῶν ἀδελφός Παῦλος κατὰ την δοθείσαν αὐτῷ σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ως και εν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν εν αὐταῖς περὶ τούτων, εν αἷς ἐστὶν δυσνόητα τῖνα, αἱ οἱ ἀμαθεῖς και ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν ως και τὰς λοιπὰς γραφὰς προς την ἰδίαν αὐτῶν "ἀπώλειαν". (Β' Πέτρ. γ', 14-16). Ἰδοὺ η μαρτυρία ὅτι τὰς ἐπιστολάς του Παύλου καθὼς "και τὰς λοιπὰς" Γραφὰς "στρεβλοῦσιν" μερικοὶ λόγῳ "δυσνόητων τινῶν.

Αιρετικός: Η σημασία των δυσνόητων χωρίων δεν είναι τόση και τέτοια ὥστε να εμποδίζεται η ὀρθή ερμηνεία της Κ.Δ. Και τούτο διότι εἴαν μερικά χωρία εἶναι δυσνόητα, ὅμως υπάρχουν και τὰ σαφῆ δια των ὁποίων ἀκριβῶς ερμηνεύομεν τὰ ασαφῆ και δυσνόητα, εις τρόπον ὥστε μολονότι εις μέρη τινὰ η Γραφή εἶναι δυσνόητη, στο σύνολον της ὅμως εἶναι σαφῆς και ευκολονόητη. Ἐπειτα ας μη λησμονούμε και τον υπερφυσικὸν παράγοντα, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον φωτίζει τον ἀναγνώστη της Γραφῆς που την μελετᾷ με πίστη, εὐλικρίνεια, ευσέβεια και ταπείνωση, ἔτσι ὥστε να κατανοεῖ διὰ του φωτισμοῦ του Ἁγίου Πνεύματος ὀρθῶς την Γραφήν.

Ορθόδοξος: Λησμονεῖς τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ την ἀρχαία εποχὴ μέχρι σήμερον ὅλοι οἱ αιρετικοὶ ἐπεκαλοῦντο την Γραφήν και ἰσχυρίζοντο και ἰσχυρίζονται ὅτι βασίζονται στην Γραφήν, την ὁποῖαν ὅμως διαστρέφουν. Αὐτὸ τὸ δέχεσθαι και συ για τους ἀρχαίους και νεωτέρους αιρετικούς, ὄσους θεωρεῖς και συ ως τοιούτους. Τὰ καθ' ἡμᾶς ασαφῆ ἐδάφια εἶναι σαφῆ δι' αὐτούς και ἀντιστρόφως. Ἐτσι ερμηνεύουν ὄχι τὰ ασαφῆ δια των σαφῶν, ἀλλ' ἀντιστρόφως με ἀποτέλεσμα αὐτὸ που ο Πέτρος γράφει, εις την Β' Πέτρ. γ' 16," την ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. Ἐτσι αὐτοὶ πλανῶνται και πλανοῦν. Ὅσο

για τον φωτισμό του Αγίου Πνεύματος δεν τον απορρίπτω αλλά τον υποτάσσω εις την Εκκλησίαν. Εάν ο φωτισμός φέρει διαφορετικές ερμηνείες από την αυθεντικήν ερμηνείαν της Εκκλησίας, δεν είναι φωτισμός, αλλ' επισκότισις και δαιμονική πλάνη. Αν ήτο αυτό φωτισμός θα είχαν όλοι τας αυτάς ερμηνείας τουλάχιστον εις τα ουσιώδη, διότι δεν είναι δυνατόν το ίδιο Αγ. Πνεύμα να εμπνέει άλλες διδασκαλίες στον ένα μελετητή της Γραφής και άλλες -αντίθετες- στον άλλο.

Η. Συμπεράσματα εκ των προηγουμένων παρατηρήσεων:

Α' Συμπέρασμα: Άρα υπάρχουν, κατά την κατηγορηματικήν βεβαίωσιν του αποστόλου Πέτρου, και εις τας επιστολάς του Παύλου αλλά και εις όλην την γραφήν (Β' Πετρ. γ' 16) δυσνόητα, τα οποία οι αμαθείς και αστήρικτοι διαστρεβλώνουν και διαστρέφουν.

Β' Συμπέρασμα: Πλείστα διδάγματα έμειναν εκτός Γραφής και πλείστα μέσα σ' αυτήν παραμένουν σκιώδη και ασαφή, ή, όπως λέγει ο Πέτρος, "δυσνόητα", τα οποία έχουν ανάγκην διευκρινίσεως και διασαφήσεως και αυθεντικής ερμηνείας. Ιδού δε διατί υπάρχουν τα σκιώδη και ασαφή: Πρώτον η σαφήνεια είναι κάτι το σχετικόν. Δηλαδή τα γραπτά ή προφορικά λόγια είναι συχνά σαφή στους "ειδότες", δηλαδή στους ειδήμονες. Π.χ. ένα νομικόν έργον ή ένα μαθηματικόν έργον όσο εύληπτο και σαφές κι αν είναι, όσο εκλαϊκευμένον, προϋποθέτει μελέτην, προπόνησιν, μύησιν. Δηλαδή προϋποθέτει και γενικήν-εγκυκλοπαιδικήν μόρφωσιν, αλλά και ειδικήν μόρφωσιν, ειδικευσιν εις ένα κλάδον. Αλλοιώς θα μένουν ακατάληπτα και ασαφή. Ειδικά τώρα η Α.Γ. κι αν ακόμη ήταν σαφής θα ήταν καταληπτή σ' όσους έχουν κατηχηθεί, προπονηθεί, μυηθεί τόσο στις ειδικές διδασκαλίες της όσο και στο σύνολο πνεύμα της. Ο αείμνηστος Μητροπολίτης Νευροκοπίου, κυρός Γεώργιος Παπαγεωργιάδης στο πολύτιμο έργο του περί του "Κύρους της Ιεράς Παραδόσεως εξ επόψεως Ορθοδόξου", στο οποίον και βασίσθηκε εν πολλοίς η παρούσα εργασία, παρατηρεί ορθότατα εις το σημείον αυτό ότι: "Εάν εδίδετο έξαφνα εις τον Πλάτωνα, ή και αυτόν τον Σωκράτη (η Α.Γ.), θα συνήντων εν αυτή

μυρίας ασάφειας. Το συμπέρασμα είναι, ότι, εάν η Γραφή ήτο

πράγματι βιβλίον σαφές, πάλιν πάντες οι χριστιανοί εκτός των

γενικώς μεμορφωμένων και ειδικώς προπονημένων θα είχαν ανάγκην επεξηγήσεων, διασαφήσεων, αναπτύξεων εις έκαστον βήμα της μελέτης αυτής" (σ. 43). Αλλ' η Α.Γ. είναι ρητώς σκιώδης και ασαφής, αφού, όπως είπαμε είναι βιβλίον περιστατικών: Εάν π.χ. ο απόστολος Παύλος έγραφε τας επιστολάς του εις πρόσωπα άγνωστα για ζητήματα για τα οποία δεν τους είχε προηγουμένως ομιλήσει ή για τα οποία δεν θα είχε την ευκαιρίαν εις το μέλλον να συζητήσει μαζί τους, θα ήτο εκτενέστερος, διεξοδικώτερος, σαφέστερος. Αυτό όμως δεν συνέβη, διότι ο Παύλος απηυθύνετο σε πιστούς γνωστούς, στους οποίους και στο παρελθόν ωμίλησε για διάφορα θέματα και στο μέλλον θα είχε την ευκαιρίαν να τους τα αναπτύξει πρόσωπον προς πρόσωπον. Γι' αυτό στις επιστολές

του συχνά κάνει νύξεις προς γνώστας του θέματος. Αυτό που συνέβη με την Γραφήν, συμβαίνει καθημερινώς στις σχέσεις μας πάντοτε. Συχνότατα λέμε π.χ. τηλεφωνικώς τας φράσεις "όπως είπαμε", "όπως ξέρεις", "θα τα πούμε". Και οι απόστολοι γράφοντας εις τας διάφορους Εκκλησίας που ίδρυσαν, απηυθύνοντο σε διδαγμένους τον Χριστιανισμό, γνώστας των αληθειών της πίστεως και του όλου χριστιανικού Πνεύματος.

Αλλά επί πλέον, το κυριώτερον, οι απόστολοι δεν είχαν μόνον ιδρύσει κοινότητες. Είχαν εγκαταστήσει εις αυτάς παράγοντας υπευθύνους. Ότι δε οι Απόστολοι έγραψαν συνεπτυγμένως με την προοπτικήν ότι θα συναντούσαν μετ' ολίγον τους παραλήπτας των επιστολών, για να εξηγήσουν ανεπτυγμένως τα γραφόμενα, φαίνεται και εκ της επιστολής Β' Ιωάν. 12. "Πολλά έχων υμίν γράφειν ουκ ηβουλήθην δια χάρτου και μέλανος, αλλ' ελπίζω ελθείν προς υμάς και στόμα προς στόμα λαλήσαι".

Αλλά και για ένα άλλο λόγο οι απόστολοι έγραψαν συνεπτυγμένως, ασαφώς, δυσνοήτως: Μέσα στις ανθρώπινες

κοινωνίες και τα ανθρώπινα συστήματα οι οπαδοί που τα αποτελούν δεν έχουν ούτε όλοι την ίδια δύναμιν αντιλήψεως, ούτε την ίδια ψυχοσύνθεσιν. Στα ανθρώπινα συστήματα οι πολλοί δεν γνωρίζουν τα εσώτερα. Μερικοί γνωρίζουν κάτι περισσότερο από τους πολλούς, και λίγοι, οι στενότερον συνδεδεμένοι με τον αρχηγό, αυτοί σαν επιτελείς γνωρίζουν όλο το σύστημα. Αυτό συνέβαινε και στην συντροφιά του Ιησού Χριστού, ο Ιησούς Χριστός ξεχώριζε τρεις: τον Πέτρο, Ιάκωβο και Ιωάννη. Οι τρεις αυτοί κατόπιν στην αρχαία Εκκλησία εθεωρούντο "στυλοί της Εκκλησίας (Γαλ. β', 9). Την ίδια μέθοδο με τις ανθρώπινες κοινωνίες εφήρμοσε και ο Ιησούς Χριστός: Επροπόνησε, εδοκίμασε και την αντίληψιν αλλά προπαντός τον χαρακτήρα, εμπύησεν δηλαδή απεκάλυψε τα ενδότερα, διεισέδυσεν εις τα εσώτερα, ενδότερα, μυχιαίτερα, λεπτότερα, μετέδωσεν το πνεύμα του συνόλου και τέλος ώπλισε κατά την Πεντηκοστήν και με υπερφυσικόν οπλισμόν. Το ίδιο έκαναν και οι Απόστολοι: Ο Παύλος π.χ. διακρίνει την διδασκαλίαν του Χριστιανισμού σε γαλακτώδη και στερεάν. Στους Κορινθίους π.χ. γράφει: Γάλα υμάς επότισε και ου βρώμα ούπω γαρ ηδύνασθε, αλλ' ούτε έτι νυν δύνασθε- έτι γαρ σαρκικοί εστέ" (Α' Κορ. γ', 2). Αλλά και για τον εαυτόν του ομιλών, διακρίνει στη ζωή του δύο πνευματικές φάσεις την του νηπίου και την του ωρίμου ανδρός:" Ότε ήμην νήπιος ως νήπιος ελάλουν, ως νήπιος εφρόνουν, ως νήπιος ελογιζόμην ότε δε γεγονός ανήρ κατήργησα τα του νηπίου" (Α' Κορ. ιγ', 11). Αλλά και ο Πέτρος χωρίζει τους πιστούς σε μεμαθημένους και εστηριγμένους και σε αμαθείς και αστήρικτους (Β' Πετρ. γ', 14-16). Άρα: και ο Κύριος και οι Απόστολοι δεν εκθέτουν πάσας τας διδασκαλίας εις πάντας, αλλά διακρίνουν και ξεχωρίζουν τους ακροατάς τους και βαθμηδόν και εξελικτικώς κάνουν γνωστό το σύστημα τους. Υπάρχει και ένας επιπρόσθετος λόγος, για τον οποίον οι απόστολοι έγραψαν αοαφώς σκιωδώς και συνεπτυγμένως πολλά νοήματα τους: Λόγω του κινδύνου εκ των Ρωμαϊκών αρχών, αι οποίαι τους εδίωκον. Δια τον λόγον αυτόν, και λόγω των αμύητων όπως παρατηρεί και ο Μ. Βασίλειος, "Πάντα εκ της αδημοσίευτου και απορρήτου διδασκαλίας, ήν έν απολυπραγμονή-τω και απεριοργάστω σιγή οι πατέρες ημών εφύλαξαν καλώς δεδιδαγμένοι το των μυστηρίων σεμνόν σιωπή διασώζεσθαι. Α γαρ ουδέ εποπτεύειν έξεστιν τοις αμυήτοις ουκ αν

εικός ην την διδασκαλίαν θριαμβεύειν εν γράμμασιν... Ούτος ο λόγος των άγραφων Παραδόσεων, ως μη καταμελετηθείσαν των δογμάτων την γνώσιν ευκαταφρόνητον τοις πολλοίς γενέσθαι δια συνήθειαν. Άλλο γαρ δόγμα και άλλο κήρυγμα. Τα μεν γαρ δόγματα σιωπάται, τα δε κηρύγματα δημοσιεύεται. Σιωπής δε είδος και η ασάφεια, ή κέχρηται η Γραφή, δυσθεώρητον κατασκευάζουσα των δογμάτων τον νουν προς το των εντυγχανόντων λυσιτελής". (Σύντ. Καν. Ράλλη-Ποτλή, Τομ. Δ', σελ. 284-285). Και αλλού ο ίδιος πατήρ αποφαινεται: "Των εν τη Εκκλησία πεφυλαγμένων δογμάτων και κηρυγμάτων τα μεν εκ της εγγράφου διδασκαλίας έχομεν, τα δε εκ της των αποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ημίν εν μυστηρίω παρεδεξάμεθα". (αυτόθι σελ. 283).

Θ. Οι Προτεστάνται δέχονται ότι οι Απόστολοι μετέδωκαν προφορ. παράδοσιν.

Αιρετικός: Με παρεξήγησες κ. Ορθόδοξε: Εμείς δεχόμεθα ορισμένως ότι πολλά μέρη του λόγου του Θεού έμειναν εκτός της Γραφής. Αυτά όμως τα εξωγραφικά στοιχεία τα απορρίπτομεν δια δύο λόγους: Πρώτον διότι αυτά τα προώριζε ο Θεός για τους τότε ανθρώπους, δηλαδή τους ανθρώπους εκείνης της εποχής. Ό,τι δηλαδή ήτο αναγκαίον για την σωτηρία των ανθρώπων περιελήφθη εις την Γραφήν και διεσώθη μέχρις ημών. Ο δεύ-τερος λόγος για τον οποίο απορρίπτομεν τα εξωγραφικά στοιχεία είναι η έλλειψη εγγυήσεως γι' αυτά ότι δηλαδή μετεδόθησαν ακριβώς και πιστώς μέσω της προφορικής παραδόσεως. Κι αυτό διότι οι πάντες γνωρίζομεν ότι τα προφορικά και από στόμα σε στόμα μεταδιδόμενα αλλοιώνονται εντός μεγάλου ή μικρού χρονικού διαστήματος. Συμφωνείς με τον συλλογισμόν μου, κ. Ορθόδοξε;
Ορθόδοξος: Κάθε άλλο. Ως προς το πρώτον έχω να παρατηρήσω τα εξής:

Το ότι τα εξωγραφικά στοιχεία ήσαν προωρισμένα για την τότε εποχή αποτελεί ισχυρισμόν αναπόδεικτον. Έχετε την υποχρέωσιν να το αποδείξετε και μάλιστα με συλλογισμούς εκ της λογικής και μαρτυρίες εκ της Γραφής. Μέχρι τότε και εφόσον δεν προσκομίζετε τέτοιες αποδείξεις έχω το δικαίωμα να χαρακτηρίζω τις απόψεις σας αυθαίρετες. Ως ορθόδοξος υποστηρίζω το απαράδεκτον της απόψεως σας, διότι αν την εδεχόμεθα θα εδημιουργούσαμε διάκρισιν ποιοτικήν στα λόγια και έργα του Κυρίου, δηλ. σ' αυτά

που αναφέρει η Γραφή, δηλ. τα καθ' υμάς μόνα σωτηριώδη που προωρίζοντο για όλους τους αιώνες και όλες τας εποχές, τα οποία και γι' αυτό περιελήφθησαν εις την Γραφήν και τα δευτέρας και κατωτέρας ποιότητες στοιχεία, δηλ. τα μη σωτηριώδη, τα οποία θα ήσαν άχρηστα και μη ωφέλιμα, τα οποία και δεν περιελήφθησαν εις την Γραφήν.

Ως προς τον δεύτερον ισχυρισμόν σας ότι τα προφορικά αλλοιώνονται από χρόνο σε χρόνο κι από ημέρα σε ημέρα, συμφωνώ ότι αυτό μπορεί να συμβή, αλλά μόνον προσκαίρως. Μεθ' ό επέρχεται η διόρθωσις. Ο ισχυρισμός σας ότι τα προφορικά αλλοιώνονται θα είχε δύναμιν επιχειρήματος εάν απεδεικνύατε την πρότασιν: Πάντα τα προφορικώς μεταδιδόμενα αλλοιώνονται, όπως το εννοείτε, αλλά και ότι πάντα τα γραπτά μένουν αναλλοίωτα. Το λέγω αυτό, διότι εάν δεν αλλοιώνονται πάντα τα προφορικά, αλλά μόνον μερικά, τότε το επιχείρημα σας πίπτει. Ή, θα ίσχυε το επιχείρημα σας, εάν απεδεικνύετε ότι έ\ια-έ\ /α τα στοιχεία της Ιεράς Παραδόσεως αλλοιώθηκαν, εφ' όσον όλα τα προφορικά χάνονται ή αλλοιούνται ή παραποιούνται, λησμονούμενα.

I. Τα γραπτά μένουν αναλλοίωτα ενώ τα προφορικά αλλοιώνονται;

Αιρετικός: Αυτό δεν μπορώ να το αποδείξω. Μήπως εσείς μπορείτε να μου αποδείξετε ότι πάντα τα προφορικώς μεταδιδόμενα διατηρούνται;

Ορθόδοξος: Μπορώ να σου αποδείξω για τα γενικώς προφορικώς μεταδιδόμενα ότι διατηρούνται αναλλοίωτα κατά το πλείστον, και ότι ειδικώς η Ιερά Παράδοσις διετηρήθη αναλλοίωτη μέσω των φυσικών προτερημάτων του προφορικού λόγου, μέσω των ανθρωπίνων εγγυήσεων, τας οποίας εξησφάλισαν οι μεταδότες της και μέσω του υπερφυσικού σπλισμού τον οποίον περιεβλήθησαν τα αρμόδια εκκλησιαστικά όργανα, εις πάσας τας εποχές.

Και πρώτον θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι μέσα στη ζωή και την ιστορία η παράδοσις εν γένει έχει ισχυροτάτην και ανυπέρβλητον θέσιν. Η παράδοσις ήτο εκείνη που διέσωσε προφορικώς πλείστα ιστορικά γεγονότα, πολλάς ιδέας και αντιλήψεις πολύ πριν κάνει την εμφάνισίν του ο γραπτός λόγος. Αφού αυτά διετηρήθησαν αιώνιας ολόκληρους πριν εμφανισθεί η Γραφή, οι συγγραφείς έλαβαν στοιχεία και ανέγραψαν γεγονότα, ήθη και έθιμα εκ της προφορικής Παραδόσεως. Το ίδιο συνέβη και εις τον χώρον της Βίβλου: Ο Μωϋσής π.χ. ήντλησε εκ προηγουμένων του γραπτών μνημείων και εκ της παραδόσεως. Αλλά τα γραπτά μνημεία στα οποία εβασίσθη ο Μωϋσής εγράφησαν μάλλον αιώνες μετά την Δημιουργίαν, την οποίαν όμως αυτά περιγράφουν. Αλλά και η εφεύρεσις της γραφής δεν κατήργησε την Παράδοσιν. Ό,τι εγράφοντο ήσαν σταγόνα εις τον Ωκεανόν σε σχέση με όσα διετηρούντο προφορικώς. Μήπως η ίδια η γλώσσα του ανθρώπου η μητρική διεδόθη και διαδίδεται δια της Γραφής και μόνον, ή μανθάνεται και ομιλείται μεν προφορικώς, τελειοποιείται δε δια των σχολείων και διδασκάλων, οι οποίοι και αυτοί χρησιμοποιούν μεν μέχρι ενός σημείου την γραφήν, διδάσκουν όμως προφορικώς και με προσωπικήν παράστασιν τα γραπτά εις τους μαθητάς; Αλλά, μέσα εις την ζωήν, πόσα άλλα μανθάνονται και διατηρούνται προφορικώς; Οι κοινωνικοί κανόνες καλής συμπεριφοράς, τα διάφορα παιγνίδια, αι τέχναι, τα πρακτικά φάρμακα, που αποκρύπτονται από τους ξένους και μεταδίδονται προφορικώς από το εν εις το άλλο μέλος της οικογενείας, αι εθιμοτυπίαι, αι παροιμίαι, τα λαϊκά τραγούδια, τα παραμύθια. Κυριαρχική λοιπόν στην ζωή είναι η παρουσία και αναντικατάστατος ο ρόλος της προφορικής παραδόσεως στην ζωήν εν γένει. Η δε θαυμαστή ικανότητα της προφορικής παραδόσεως βασίζεται κυρίως στις πνευματικές λειτουργίες, την μνήμην και την αντίληψιν. Για την ορθήν διατήρησιν γεγονότων απαιτείται αντίληψις ορθή. Αυτή αποτελεί τον κανόνα. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν και άνθρωποι χωρίς υγιάν αντίληψιν, αλλ' ο κανών είναι οτι οι πλείστοι έχουν διαυγή αντίληψιν, την οποίαν ενισχύει το προσωπικό ενδιαφέρον τους για κάτι. Την μνήμη δε, την ενισχύει και τονίζει η επανάληψις και το ενδιαφέρον. Όχι ότι οι πάντες ενθυμούνται τα πάντα και μεταδίδουν τα πάντα εις

πάντας. Αλλά, μερικοί συγκρατούν μερικά και μεταδίδουν μερικά και άλλοι άλλα. Δηλαδή το σύνολον μεταδίδεται κατά τμήματα. Χωρίς αμφιβολίαν πολλά έκτων προφορικών χάνονται, ή αλλοιώνονται ή και παραποιούνται είτε από αμβλύτητα αντιλήψεως ή επιπολαιότητα, ή αφηρημάδα, ή λόγω ασθενούς μνήμης, ή νοσηρός φαντασίας, ή από συμφέρον και πάθος. Εις την συζήτησίν μας το θέμα είναι όχι αν πολλά εκ των προφορικών χάνονται ή αλλοιώνονται, αλλ' εάν το παθαίνουν αυτό πάντα.

Αιρετικός: Συμφωνώ με τα λεχθέντα σου. κ. Ορθόδοξε. Αλλά μια που εφευρέθη η γραφή, γιατί δεν αρκούμεθα σ' αυτήν, που είναι ασφαλής, και διατηρούμε την επισφαλή και αβεβαίαν παράδοσιν;

Ορθόδοξος: Ας έλθωμε εις την περίπτωσιν ειδικώς της Ιεράς Παραδόσεως. Την εποχήν του Χριστού και των Αποστόλων υπήρχεν βεβαίως η γραφή, δηλ. ο γραπτός λόγος εν γένει. Ερωτώ: Κατήργησαν ο Χριστός και οι Απόστολοι την προφορικήν παράδοσιν και εθεσμοθέτησαν καθ' όλα την γραφήν;

Αιρετικός: Όχι. Εχρησιμοποίησαν την προφορικήν διδασκαλίαν. Ειδικά ο Κύριος ουδέν έργον έγραψε. Μόνον εδίδαξε προφορικώς.

Ορθόδοξος: ορθώς απεκρίθητε. Ερωτώ τώρα. Είναι γενικώτερον δυνατόν να καταργηθή η προφορική Παράδοσις και να αντικατασταθή με τον γραπτόν λόγον;

Αιρετικός: Όχι

Ορθόδοξος: Ορθώς απεκρίθητε, αφού και την γραφήν εφευρίσκει η Παράδοσις και το εφευρεθέν αλφάβητον πρέπει να διδαχθή από τον δάσκαλον (δηλ. την προφορ. Παράδ.) προφορικώς. Το ίδιο ισχύει και εις την μουσικήν: μπορεί κανείς χωρίς τον διδάσκαλον να μάθη θεωρητικά, να διαβάζη τους φθόγγους κλπ; Ούτε μαθηματικά, ούτε λογιστική, ούτε νομικά, ούτε φαρμακολογίαν, ή ανατομίαν, ή ιατρικήν, ή ειδικώτερον χειρουργικήν μπορεί να μάθη κανείς αποκλειστικώς και μόνον εκ των συγγραμμάτων. Μήπως επίσης ο ιερεύς μπορεί με βάση το τυπικόν και χωρίς προπόνησιν και εξάσκησιν να τελειορθώστας ακολουθίας; Αλλά και τας ξένας γλώσσας με τους ιδιωματισμούς των ή τον χορόν, τον μαθαίνει κανείς χωρίς εξάσκησιν και διδάσκαλον; Συμπέρασμα: Η παράδοσις προηγείται της γραφής, την εφευρίσκει, ζεί και κινείται και χωρίς την γραφήν (ενώ το αντίστροφον είναι αδύνατον). Άρα η παράδοσις έχει κυρίαρχον θέσιν έναντι της γραφής, ενώ η γραφή

είναι βοηθός και θεραπευτής της παραδόσεως. Ο μητροπολίτης,

Νευροκοπίου κυρός Γεώργιος , παρατηρεί τα εξής σημαντικά επί

του προκειμένου: "Ό,τι κι αν γράψη κανείς θα το παραλάβη από

την παράδοσιν. Ἄρα ἡ παράδοσις ἀπο ταύτης τῆς ἀπόψεως εἶνε ἡ

πηγή, η δε γραφή το δοχείον, είνε η στάμνα, η οποία δέχεται το εκ

της πηγής αναβλύζον. Θα περιέχει δε η γραφή ως δοχείον ό,τι θα

μεταδωση εις αυτην η πηγη-παρδωσις. Θα περιεχει διαυγη

ύδατα, όταν η παράδοσις μεταδώση εις αυτήν διαυγή, και θα

περιέχει θολερά, όταν η παράδοσις μεταδώση εις αυτήν θολερά".

(Το κύρος της Ι.Π. εξ επόψεως. Ορθόδοξου. σελ. 77).

Και τα εξής:" Η παράδοσις ως εφευρίσκουσα την γραφήν είνε δημιουργός απέναντι δημιουργήματος, είνε μήτηρ απέναντι τέκνου υπό διαρκή κηδεμονίαν ευρισκομένου. Η παράδοσις ως ζωοποιούσα και κινούσα την αδρανή καθ' εαυτήν γραφήν είνε ψυχή απέναντι σώματος. Εις οιανδήποτε άποψιν εκ των ανωτέρω και αν ατενίσωμεν, η υπεροχή της παραδόσεως απέναντι της γραφής και η κυρίαρχος θέσις αυτής είναι καταφανής" (αυτόθι, σελ. 78).

Όπως το σώμα χωρίς την ψυχήν δεν έχει ζωήν ούτω και η Γραφή χωρίς την Παράδοσιν είνε όγκος άζωος και αδρανής" (αυτόθι σελ. 78). "Και εκ της σχέσεως ταύτης, όπως εν υποχωρητικότητι παρουσιάζω αυτήν εις υμάς, προκύπτει αμείλικτον το συμπέρασμα, ότι εν διαφωνία παραδόσεως και γραφής έχει την νικώσαν πάντοτε η παράδοσις". (σελ. 78).

Αιρετικός: Ιδού, λοιπόν, ότι είναι δυνατόν να διαφωνεί η Α. Γραφή προς την Ι. Παράδοσιν, κατά τα λεγόμενα σας.

Ορθόδοξος: Δεν είπα αυτό. Είπα ότι είναι δυνατόν η γραφή εν γένει να διαφωνεί προς την παράδοσιν εν γένει. Εις ό,τι αφορά συγκεκριμένα εις την Α.Γ. και την Ι.Π. ειδικώς, τονίζω ότι δεν υπάρχει θέμα διαφωνίας, όπως θα αποδείξωμεν εν συνεχεία, θα πρέπει να σας τονίσω ότι ο πραγματικός δημιουργός των διαφωνιών δεν είναι ούτε τα γραπτά καθεαυτό ούτε η άγραφος παράδοσις, αλλά οι ίδιοι οι μεταδότες άσχετα αν μετέδωσαν γραπτώς ή προφορικώς. Αφού τα εκάστοτε γεγονότα λαμβάνουν χώραν κατά ένα και μόνον τρόπο, οι διαφωνίες επ' αυτών εμφανίζονται κατά την μετάδοσιν των. Πού οφείλονται όμως αι διαφωνιαί; Οφείλονται είτε εις την εσφαλμένην ή υποτονικήν αντίληψιν του μεταδότου είτε εις την έλλειψιν γενικωτέρας ικανότητος προς μετάδοσιν είτε εις την έλλειψιν τιμιότητος λόγω

συμφέροντος. Είναι δυνατή η άρσις των διαφωνιών και αμφισβητήσεων, οι οποίες γεννώνται συχνά σχετικώς προς την αληθινή φύσιν των γεγονότων; Αυτό ακριβώς είναι το έργο της ιστορίας και μάλιστα της κριτικής: αποκατάστασις της αληθείας των γεγονότων του παρελθόντος. Η κριτική χρησιμοποιεί τους μάρτυρας και τα πειστήρια αρκεί να είναι κατάλληλοι και αρμόδιοι.

Αιρετικός: Αυτά που λέτε πράγματι συμβαίνουν στις κοινωνίες των ανθρώπων αναφορικά προς την γενικήν παράδοσιν. Εμείς συζητάμε ειδικά για την Ι. Παράδοσιν.

Ορθόδοξος: Σύμφωνοι, αλλά μπορείτε να μου αποδείξετε ότι ο Χριστιανισμός ακολούθησε άλλους δρόμους, άλλους τρόπους, άλλες μεθόδους, άλλες γραμμάς αποκλειστικά θαυματουργικώς και υπερφυσικώς; Εγώ θα σας αποδείξω ότι ο Χριστός αφού ηκολούθησε όλους τους ανθρώπινους τρόπους ώπλισεν επί πλέον τους αποστόλους και με υπερφυσικόν οπλισμόν. Όμως εχρησιμοποίησε και όλους τους δοκίμους ανθρωπίνως τρόπους, τους οποίους ετελειοποίησεν και κατοχύρωσεν. Και ιδού η απόδειξις: Ο ίδιος ο Χριστός εμφανίσθηκε με ανθρώπινο τρόπο, εξέλεξε τους μαθητάς του, ανθρώπους, ζει μαζί τους τριάμιση χρόνια, τους διδάσκει κατ' ιδίαν τις ουράνιες διδασκαλίες προφορικώς, τους εξηγεί, τους διασαφηνίζει τα λεπτότερα διδάγματα του, τους προπονει κυριολεκτικώς στο έργο του, πριν αποθάνει τους αποστέλλει με διαταγήν να κηρύξουν στα πέρατα της οικουμένης (Ματθ. κη', 19, Μαρκ. ιστ' 15), εντολή την οποίαν εκτελούν επακριβώς: κηρύττουν προφορικά, τέμνουν αυθεντικά αναφυσείσας αμφισβητήσεις στην σύνοδο των Ιεροσολύμων χωρίς την τήρησιν πρακτικών (Πραξ. ιε, 1-22), στέλνουν σύντομον διατακτικόν της αποφάσεως με τους Παύλον, Βαρνάβα συνοδευόμενους υπό του Ιούδα και Σίλα, δια να αναπτύξουν προφορικώς όσα εν συντομία γραπτώς τους ανεκοίνωσαν, καταρτίζουν και τοποθετούν επισκόπους καταρτισθέντος υπο των ιδίων, μεταδίδουν εις τους επισκόπους την διδασκαλίαν και τα έργα του Κυρίου, και τους παραγγέλλουν να στρατολογήσουν κι αυτοί μαθητάς ανθρώπους ικανούς (Β' Τιμοθ. β', 2) να συνεχίσουν το έργο της μεταδόσεως των αληθειών της νέας πίστεως. Στη συνέχεια, ενώ οι απόστολοι εκήρυττον προφορικώς, συνέταξαν και

γραπτά κείμενα με περιστατικών χαρακτήρα, όχι για να κωδικοποιήσουν την νέαν πίστιν και ζωήν αχρηστεύοντας την προφορικήν διδασκαλίαν, αλλά για να υπομνήσουν και παραπέμψουν και δια των γραπτών εις τα προφορικώς διδαχθέντα (Β' Τιμ. α' 6, Τιτ. α', 5). Είδαμε λοιπόν ότι ο Ιησούς Χριστός χρησιμοποιεί ένα ωργανωμένον τρόπον μεταδόσεως των αληθειών του αλλά και τον τελειοποιεί εκλέγοντας και εγκαθιστώντας εις την Εκκλησίαν τους Αποστόλους οι οποίοι εν συνεχεία εγκατέστησαν τους διαδόχους των. Αυτοί έχουν ως κύριον μέλημα και την μετάδοσιν των αληθειών της νέας πίστεως και την φρούρησιν της. Έτσι η μετάθεσις π.χ. των Γαλατών-Χριστιανών από την ορθήν πίστιν κινεί τον Παύλον να τους γράψη (Γαλ. α', 6, γ' 1), για να τους επιτιμήσει και να τους επαναφέρει εις την αρχικώς υπ' αυτού μεταδοθείσαν εις αυτούς διδασκαλίαν. Αυτήν την παραπομπήν εις τα προφορικώς διδαχθέντα κάνει ο Παύλος και στον Τιμόθεον (Α' Τιμ. στ', 3, Β' Τιμ. β' 2). Όμως δεν περιορίζεται εις προτροπάς: Εφαρμόζει και διατάσσει την εφαρμογήν αυστηρότατων κυρώσεων (Γαλ. α' 8-9).

ΙΑ. Η Ιερά Παράδοσις διαφωνεί προς την Αγίαν Γραφήν;

Αιρετικός: Μου υποσχέθηκες, κ. Ορθόδοξε, ότι θα μου εξηγήσεις σχετικά με την διαφωνία μεταξύ Α.Γ. και Ι.Π. Εάν η λεγομένη και κηρυττομένη απο εσάς Ι. Παράδοσις προήρχετο από τον Θεόν δεν θα εμφάνιζε αντιφάσεις προς εαυτήν και διαφωνίες προς την Α.Γ.. αφού ο θεός είναι η απολύτως διαυγής πηγή. Αλλ' εφόσον οι μεταδότες της Ι.Π. ήσαν άνθρωποι, δεν αποκλείονται κατ' αρχήν περιπτώσεις αντιφάσεων και διαφωνιών.

Ορθόδοξος: Θα κάνετε καλά, κ. Προτεστάντα, εάν εις τον ανωτέρω συλλογισμόν σας περιλάβετε και την Α.Γ., διότι και αυτή άπαξ μεν εγράφη υπό του Πνεύματος του Αγίου, εν συνεχεία όμως ηκολούθησε την διαδικασίαν μεταδόσεως της ανά τους αιώνας υπό μεταδοτών ανθρώπων. Δεν την εξαιρεί την ΑΧ. το γεγονός ότι αποτελεί γραπτόν κείμενον, διότι οι μεταδότες κατ' αρχήν ηδύναντο να αλλοιώσουν σκοπίμως ή εκ παραδρομής το κείμενον

της, τουθ' όπερ και επεχειρήθη. Σχετικά τώρα με την Ι.Π., δέχομαι ότι κατ' αρχήν περιπτώσεις αντιφάσεων και διαφωνιών προς την Α.Γ. δεν αποκλείονται. Λέγω δε κατ' αρχήν, διότι εις την πραγματικότητα και εις την συγκεκριμένην περίπτωσιν αυτό ήτο αδύνατον να συμβή.

ΙΒ. Ποίες εγγυήσεις παρέχει η Ιερά Παράδοσις;

Αιρετικός: Κυριολεκτικά με εκπλήσσετε. Πώς συμβαίνει αυτό;
Ορθόδοξος: Εφόσον δέχεσθε ότι τόσο η Α.Γ. όσο και η Ι.Π. βγήκαν καθαρά και διαυγείς από την πηγήν δηλ. τον Θεόν και ότι κατόπιν, κατά την διαδρομήν των αιώνων, αλλοιώθηκεν όχι η Α.Γ. αλλά η Ι.Π., αυτό θα πρέπει συγκεκριμένα να το αποδείξετε και όχι γενικώς και αορίστως να το ισχυρίζεσθε. Μέχρι τότε όμως, θα σας αποδείξω ότι οι μεταδότες διετήρησαν όχι μόνον την ΑΓ. ως περιεχόμενον αλλά και την Ι.Π. Οι μεταδότες τότε μόνον θα αλλοίωναν την Α.Γ. και την Ι.Π. όταν ή δεν αντελήφθησαν από αφηρημάδα τις διδασκαλίες της, ή δεν είχαν αντίληψιν και ικανότητα προς μετάδοσιν ή ήσαν ασυνείδητοι και επομένως αναξιόπιστοι λόγω συμφέροντος ή πάθους. Αλλά γνωρίζομεν ότι οι μεταδότες δεν ήσαν ένας αλλά πολλοί, οπότε αποκλείεται η ομαδική λόγω αφηρημάδας εσφαλμένη αντίληψις. Δεύτερον: οι μεταδότες είχαν προπονηθεί επί έτη, ώστε να γίνουν ικανοί προς μετάδοσιν και αυτήν την ικανότητα τους την διέκριναν και την προτιμούσαν οι Απόστολοι και διάδοχοί τους και επέλεγαν ακριβώς τους ικανούς προς φρούρησιν και μετάδοσιν των διδασκαλιών, όπως φαίνεται εκτός των άλλων και έκτου Παύλου, ο οποίος ποσο τούτο ποσοτέπει τον Τιμόθεον:" Συ ουν τέκνον μου ενδυναμού εν τη χάριτι τη εν Χριστώ Ιησού, και α ήκουσας παρ" εμού δια πολλών μαρτύρων, ταύτα παράθου πιστοίς ανθρώποις, οίτινες ικανοί έσονται και ετέρους διδάξαϊ" (Β' Τιμ. β 1-2). Τρίτον, θα πρέπει οι μεταδότες να ήσαν ειλικρινείς, τίμιοι, ευσυνείδητοι και αξιόπιστοι αφού εθυσίαζον και την ζωήν τους χάριν της αληθείας.

Αιρετικός: Κ. Ορθόδοξε, αν κατάλαβα καλά θέλετε να μου

παρουσιάσετε τις εγγυήσεις της Παραδόσεως για το κύρος της. Εγώ όμως για να δεχθώ την Ι.Π. θα πρέπει αυτή να συμφωνεί προς την Γραφήν.

ΙΓ. Υπό ποίαν έννοιαν η Ιερά Παράδοσις συμφωνεί προς την Αγίαν Γραφήν;

Ορθόδοξος: Απ' ό,τι καταλαβαίνω την συμφωνίαν αυτήν την εννοείτε υπό την έννοιαν: ό,τι λέγει η Ι.Π. να το λέγει και η Α.Γ., δηλαδή, να το περιλαμβάνει, να το περιέχει και η Α.Γ. Έτσι εννοείτε την συμφωνίαν Α.Γ. και Ι.Π. Αλλ' εάν ό,τι λέγει η Ι.Π. περιλαμβάνεται στην Α.Γ., τότε περιττεύει η Ι.Π.

Αιρετικός: Φαίνεται στο σημείο αυτό να έχεις δίκαιον. Εγώ όμως έχω μίαν λογικήν απαίτησιν, τουλάχιστον η Ι.Π. να μη διαφωνεί προς την Α.Γ.

Ορθόδοξος: Κρίνω την απαίτησίν σου λογικήν και γι' αυτό σε διαβεβαιώνω ότι μεταξύ Α.Γ. ορθώς ερμηνευομένης δηλ. μεταξύ σαφών διδασκαλιών της Α.Γ. και Ι.Π. δεν υπάρχει ουδεμία αντίφασις. Δεν έχεις δικαίωμα να ομιλείς για διαφωνία Α.Γ. προς Ι.Π., όταν π.χ. η Α.Γ. σιωπά ορισμένα σημεία, για τα οποία μας ομιλεί η Ι.Π. Εν εναντία περιπτώσει δίδεις το δικαίωμα εις τρίτους να ισχυρισθούν ότι η ίδια η Α.Γ. αντιφάσκει προς εαυτήν, επειδή εις μερικά χωρία αποσιωπά ορισμένα στοιχεία τα οποία όμως αναφέρει εις άλλα εδάφια της. Δέχομαι επομένως ότι η απαίτησιν σου είναι μεν λογική, όχι όμως πραγματική, κι αυτό σημαίνει ότι το να προσπαθείς να την εφαρμόσεις δεν είναι λογικόν. Κι όταν ομιλώ για Ι.Π. ισόκυρον προς την Α.Γ., εννοώ τις δογματικές και ηθικές διδασκαλίες που είναι αλάνθαστες, αιώνιες και αμετάβλητες και που αποτελούν την ορθήν πίστιν δηλ. την Ορθοδοξίαν. Είπαμε ήδη ότι η Παράδοσις της ορθοδόξου Εκκλησίας περιλαμβάνει πλην των δογματικών και ηθικών αληθειών της και διατάξεις πειθαρχικός, λατρευτικός, εκκλησιαστικής τάξεως τα οποία δύναται να μεταβάλλει η Εκκλησία και συχνά στο παρελθόν τας μετέβαλε. Αι διατάξεις αυταίδεν είναι αλάθητοι ούτε

αμετάβλητοι, μολονότι όσον ισχύουν εν τη Εκκλησία είναι υποχρεωτικοί δια τους πιστούς.

ΙΔ. Είναι η Ιερά Παράδοσις θεόπνευστος όπως η Αγία Γραφή;

Αιρετικός: Μολονότι συμφωνώ με τους συλλογισμούς σου, όμως εμποδίζομαι από την ίδια την Α.Γ. να δεχθώ την Ι.Π., διότι η Γραφή ρητώς αποκλείει την παράδοσιν και τονίζει το γεγονός ότι μόνον η Α.Γ. είναι θεόπνευστος, όταν λέγει ο Παύλος εις τον Τιμόθεον: "πάσα Γραφή θεόπνευστος" (Β' Τ.μ.γ, 16).

Ορθόδοξος: Κακώς εννοείς το ιερό κείμενο προσθέτοντας την λέξη "μόνον, η οποία δεν υπάρχει εις το ιερόν κείμενον. Το κείμενον δεν λέγει ότι μόνον η Α.Γ. είναι θεόπνευστη, αλλ' ότι η όλη Γραφή είναι θεόπνευστη. Αντίθεση μεταξύ Α.Γ. και Ι.Π. δεν υπάρχει σ' αυτό το εδάφιον. Δεν δικαιούμεθα να συμπεράνωμεν ότι η Α.Γ. είναι θεόπνευστη ενώ η Παράδοσις δεν είναι. Η έμφαση στο χωρίο αυτό γίνεται στο "πάσα", δηλ. ολόκληρη η Α.Γ. και όχι ένα μέρος της. Εξ άλλου υπό την έκφρασιν "πάσα Γραφή θεόπνευστος" εννοεί ο Παύλος, όπως φαίνεται από τον αμέσως προηγούμενον στίχον (Β' Τ.μ.γ' 15), τα "ιερά γράμματα" που από βρέφος έμαθε ο Τιμόθεος δηλαδή την Π.Δ. η οποία και μόνον υπήρχε τότε, ότε ο Τιμόθεος ήτο βρέφος.

Αιρετικός: Μπορείτε να μου αποδείξετε ότι η Ι.Π. είναι θεόπνευστος όπως δεχόμεθα θεόπνευστον την Α.Γ.;

Ορθόδοξος: Ήδη παραδεχθήκατε ότι όλος ο λόγος του Θεού ήταν θεόπνευστος, όπως βγήκε είτε από την γραφίδα είτε από το στόμα των Αποστόλων. Σ' αυτό το σημείο δεν διαφωνήσατε. Η διαφωνία σας αρχίζει από την στιγμήν της γραπτής διατυπώσεως του Λόγου του Θεού, δια τον οποίον γραπτόν Λόγον δεχθήκατε ότι ήταν θεόπνευστος και είναι θεόπνευστος ως διατηρηθείς αναλλοίωτος δια της γραφής. Δεχθήκατε ότι τότε, την εποχήν των Αποστόλων και η προφορική παράδοσις ήτο θεόπνευστος, λόγω όμως της προφορικότητός της δεν μας παρέχει τις εγγυήσεις που μας παρέχει η Γραφή για το αναλλοίωτον. Κατ' ουσίαν λοιπόν, αφού παραδεχθήκατε την θεοπνευστίαν και των γραπτών και των προφορικών διδασκαλιών των Αποστόλων, ζητάτε θεοπνευστίαν για τους έκτοτε μέχρι σήμερα μεταδότας της διδασκαλίας των Αποστόλων. Δέχεσθε θεόπνευστον την τότε Γραφήν, δέχεσθε θεόπνευστον την τότε πρωταρχικήν Παράδοσιν και ζητάτε

εγγυήσεις θεοπνευστίας όχι για τους πρώτους μεταδότας, τους Αποστόλους, αλλά για τους έκτοτε μέχρι σήμερα μεταδότας. Εμείς, οι ορθόδοξοι, απαιτούμε από εσάς να μας αποδείξετε την θεοπνευστίαν των εκάστοτε μεταδοτών της Α.Γ., αφού και τα γραπτά, χάνονται—όπως αποδείξαμε και αλλοιώνονται όπως αποδεικνύει η ιστορία του κειμένου της Α.Γ. και πλαστογραφούνται και παραχαράσσονται όπως αποδεικνύει η ύπαρξις παραλλήλων απόκρυφων Ευαγγελίων, Πράξεων, Επιστολών, Αποκαλύψεων.

Ερωτώμεν τους Προτεστάντας οι Ορθόδοξοι: Ήσαν θεόπνευστοι οι αντιγραφείς των χειρογράφων της Α.Γ., εάν αυτοί διέσωσαν τα κείμενα; Ημείς δεν δεχόμεθα βεβαίως θεοπνεύστους και αλάθητους τους αντιγραφείς, αλλά την ζώσαν Εκκλησίαν, δια του σώματος των επισκόπων η οποία έκρινε ως δικαστής τα κείμενα. Εις ό,τι τώρα αφορά εις την αναλλοίωτον διατήρησιν της Παραδόσεως, ο αυτός υπερφυσικώς εξοπλισμένος παράγων που διετήρησε την Α.Γ., δηλαδή η Εκκλησία, διετήρησεν και την Ι.Π. Επομένως, κ. Ευαγγελικέ, δυσίν θάπτερον: **Ἡ απορρίπτετε και την Α.Γ. ως μη έχουσαν για εγγυήσιν της μεταδότας με υπερφυσικόν οπλισμόν, οπότε δικαιούσθε να απορρίψετε την Παράδοσιν, ή συναποδέχεσθε αμφότερα την τε Παράδοσιν και την Α.Γ., δι αμφοτέρας τας οποίας εγγυάται η Εκκλησία με εγγυήσεις τόσοσιν ανθρωπίνους** (οργανωμένος τρόπος μεταδόσεως εις ικανούς περαιτέρω μεταδότας, με διατήρησιν συλλογικής εκκλησιαστικής μνήμης ανά τους αιώνας και διαμόρφωσιν εκκλησ. συνειδήσεως), όσον και υπερφυσικός (υπερφυσικός οπλισμός δι' ενεργείας του Αγ. Πνεύματος καθιστώντος την Εκκλησία ζώντα αλάθητον κριτήν, εγγυητήν). Ποίο εκ των δύο θα πράξετε κ. Προτεστάντα; **Αιρετικός:** ομολογώ ότι ευρίσκομαι εις αμηχανίαν. Δεν μπορώ να διαλέξω ουδέν εκ των δύο.

Ορθόδοξος: Τώρα που μείνατε αναπολόγητος, θα πρέπει να σας υπογραμμίσω ότι ο ισχυρισμός σας ότι απορρίπτετε την παράδοσιν είναι ψευδής, και αντιφατικός. Και ιδού διατί: Όπως παρατηρεί ο μακαριστός π. Ιωήλ Γιαννακόπουλος (στο βιβλίον του: **Διάλογοι Ορθοδόξου και Ευαγγελικών**). **"Ἡ Π.Δ. είναι δύο ειδών, είναι εκείνη, η οποία εγράφη π.Χ. και η άλλη είναι μ.Χ. Ἡ π.Χ Π.Δ., η οποία εγράφη υπό των Αγίων ανδρών Μωϋσέως, Προφητών κ.τ.λ. είναι χωρίς φωνήεντα, έχει μόνον σύμφωνα. Ἡ Παλαιά όμως**

Διαθήκη, η οποία έγινε μ. Χ. έχει σύμφωνα και φωνήεντα. Τα φωνήεντα έθεσαν εις το κείμενον της Π.Δ. λόγιοι Εβραίοι, μη πιστεύοντες εις τον Χριστόν ονομαζόμενοι Μασωρείται, οι οποίοι έζησαν από του 7ου – 10ου αιώνος μ.Χ. Ούτοι εφωνηέντισαν το παλαιόν Εβραϊκόν κείμενον βάσει της προφορικής παραδόσεως, η οποία υπήρχε μέχρι της εποχής των, ωνομάσθησαν δε Μασωρείται, διότι Μασώρ εβραϊστί σημαίνει παράδοσις". Βλέπετε λοιπόν ότι δέχεσθε την Εβραϊκήν παράδοσιν μέχρι του 10ου αιώνος μ.Χ. σχετικώς με τη ερμηνείαν την οποίαν δίδει ο φωνηεντισμός της Π.Δ. υπό Εβραίων μη πιστευόντων εις τον Χριστόν και αρνείσθε την παράδοσιν της Εκκλησίας που πιστεύει στον Χριστό; Δέχεσθε την εβραϊκήν Παράδοσιν και αρνείσθε την Χριστιανικήν Παράδοσιν της Εκκλησίας!!!!

Αιρετικός: Αυτό αληθώς δεν το είχα σκεφθεί, αλλ' ούτε και το εγνώριζα.

Ορθόδοξος: Τώρα λοιπόν μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ούτε λογικώς, ούτε γραφικώς, ούτε ιστορικώς δικαιούμεθα να απορρίψωμεν την Ι.Π. της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Τελειώνοντας αυτόν μας τον διάλογον, κ. Προτεστάντα, θα ήθελα να σας παραθέσω και δύο μαρτυρίας όχι ορθοδόξων αλλά Προτεσταντών διασήμων θεολόγων, οι οποίοι ομολογούν την ανεπάρκεια της ΑΓ. και νοσταλγούν την νομιμότητα και εγκυρότητα της Παραδόσεως της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Και την μεν **ανεπάρκειαν** της Α.Γ. ομολογεί ρητώς ο Dellbrueck (Philipp. Melanchton 27 παρά Ανδρούτσω, Δογματ. σελ. 8), γράφων:" Ο εκδεχόμενος την Γραφήν ως αυτάρκη του θείου λόγου ταμιούχον μεταποιεί αυτήν εις τι, όπερ ούτε φύσει δύναται να είναι, ούτε κατά τον σκοπόν του Κυρίου πρέπει να είναι, ούτε κατά τη ιδίαν μαρτυρίαν θέλει να είναι, ούτε υπελήφθη ποτέ ως τοιούτον εν τη αρχαία Εκκλησία, ούτε θεωρητικώς ούτε εν τη πράξει".

Η δε εκ μέρους διασήμου Προτεστάντου νοσταλγία της Παραδόσεως, η οποία, κατά την ομολογίαν του, "μόνον εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία" διαζώζεται, διατυπώνεται ως εξής: "Ο Προτεσταντισμός ανάγκη να επανέλθη εις την ορθήν σχέσιν Παραδόσεως και Γραφής, οία υπήρχεν εν τη αρχαία Οικουμενική Εκκλησία, παρά την Γραφήν, ουχί δε υπέρ την Γραφήν, αποδεχόμενος απλουστάτην τινά και αναλλοίωτον παράδοσιν

ανεξάρτητον των προϊόντων της υποκειμενικής ερμηνείας και κριτικής της Γραφής. Την παράδοσιν ταύτην δύναται να εύρη ο σοφός θεολόγος μόνον εν τη Ορθοδόξω Εκκλησίᾳ". (Thiersch, II. 346 παρά τω Ανδρούτσω, Συμβολική σελ. 102.)

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΣΜΟΝ ΕΓΧΟΛΠΙΟΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ καὶ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΕΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ - ΔΟΓΜΑ - ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ